

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

L. A. GEELHOED

της 2ας Δεκεμβρίου 2004¹

I — Εισαγωγή

1. Στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, η οποία κινήθηκε δυνάμει του άρθρου 141 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (στο εξής: Συνθήκη ΕΚΑΕ), η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Ηνωμένο Βασίλειο, παραλείποντας να της παράσχει τα γενικά δεδομένα σχεδίου διαθέσεως ραδιενεργών καταλοίπων προερχόμενων από την αχρήστευση του αντιδραστήρα Jason, που βρίσκεται στο Royal Naval College του Greenwich, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 37 ΕΑ. Το άρθρο αυτό επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να παρέχουν στην Επιτροπή τα γενικά δεδομένα παντός σχεδίου απορρίψεως ραδιενεργών καταλοίπων οποιασδήποτε μορφής.

2. Στην παρούσα υπόθεση τίθεται ένα σημαντικό ζήτημα ερμηνείας του άρθρου 37 ΕΑ, ήτοι το ζήτημα αν η διαλαμβανόμενη στο εν λόγω άρθρο υποχρέωση αφορά ομοίως τα ραδιενεργά κατάλοιπα που προέρχονται από πυρηνικές εγκαταστάσεις οι οποίες εξυπηρετούν στρατιωτικούς σκοπούς. Ενώ η Επιτροπή υποστηρίζει ότι αυτό πράγματι ισχύει, το Ηνωμένο Βασίλειο, υποστηριζόμενο από τη Γαλλική Δημοκρατία, υποστηρίζει ότι το εν λόγω άρθρο

εφαρμόζεται μόνο στα κατάλοιπα που προέρχονται από πυρηνικές εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται για πολιτικούς και εμπορικούς σκοπούς.

3. Εν προκειμένω, δεν υφίστανται εκατέρωθεν αμφισβητήσεις ως προς τα σχετικά με την αχρήστευση του αντιδραστήρα πραγματικά περιστατικά.

II — Το ιστορικό της διαφοράς και η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

4. Ο αντιδραστήρας Jason χρησιμοποιήθηκε από το Υπουργείο Άμυνας του Ηνωμένου Βασιλείου στο Royal Naval College του Greenwich, από το 1962 έως το 1996. Ο αντιδραστήρας διετίθετο για την κατάρτιση του ναυτικού και του λιμενικού προσωπικού στη φυσική των αντιδραστήρων και για ερευνητικές δραστηριότητες στο πλαίσιο του προγράμματος ναυτικής πυρηνικής προώθησεως του Υπουργείου Άμυνας. Στο τέλος αυτής της περιόδου, ο αντιδραστήρας Jason αχρηστεύθηκε, κατόπιν εγκρίσεως της σχετικής αιτήσεως εκ μέρους της Environment Agency for England and Wales [περιβαλλοντικής υπηρεσίας της Αγγλίας και της Ουαλίας].

¹ — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

5. Το 1998 το Ηνωμένο Βασίλειο ενημέρωσε την Επιτροπή ότι ο αντιδραστήρας Jason είχε αχρηστευθεί. Με έγγραφο της 8ης Ιανουαρίου 1999, η Επιτροπή ζήτησε από το Ηνωμένο Βασίλειο λεπτομερή στοιχεία σχετικά με την αχρήστευση του αντιδραστήρα, προκειμένου να καθορίσει τον χρόνο κατά τον οποίο θα έπρεπε, σύμφωνα με το άρθρο 37 ΕΑ, να παρασχεθούν τα «γενικά δεδομένα». Με απάντηση της 5ης Μαρτίου 1999, το Ηνωμένο Βασίλειο επισήμανε ότι, κατά την εκτίμησή του, οι χρησιμοποιούμενες για στρατιωτικούς σκοπούς εγκαταστάσεις δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΕ και ότι, συνεπώς, δεν σκόπευε να παράσχει στην Επιτροπή κάποιο γενικό δεδομένο κατά την έννοια του άρθρου 37 ΕΑ. Το Ηνωμένο Βασίλειο προσφέρθηκε, ωστόσο, να κοινοποιήσει στην Επιτροπή τη χορηγηθείσα από την Environment Agency for England & Wales άδεια αχρηστεύσεως, καθώς και την υποβληθείσα στην εν λόγω υπηρεσία αίτηση χορηγήσεώς της.

6. Με έγγραφο οχλήσεως της 30ής Ιανουαρίου 2001, η Επιτροπή ενημέρωσε το Ηνωμένο Βασίλειο ότι, κατά την άποψή της, ο τίτλος II, κεφάλαιο 3, της Συνθήκης ΕΚΑΕ εφαρμόζεται στις ιοντίζουσες ακτινοβολίες, ανεξαρτήτως της πηγής τους. Η Επιτροπή κάλεσε το Ηνωμένο Βασίλειο να υποβάλει τις παρατηρήσεις του επί της αιτιολογμένης αυτής γνώμης εντός δύο μηνών από της κοινοποιήσεώς της.

7. Με την από 30 Μαρτίου 2001 απάντησή του, το Ηνωμένο Βασίλειο δήλωσε ότι, κατά την άποψή του, η αποστολή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, όπως αυτή καθορίζεται από τη Συνθήκη ΕΚΑΕ, συνίσταται στην προώθηση της χρήσεως της

πυρηνικής ενέργειας για πολιτικούς και εμπορικούς σκοπούς, εξαιρουμένης της χρήσεώς της για στρατιωτικούς σκοπούς. Κατά το Ηνωμένο Βασίλειο, ορισμένα μόνο κεφάλαια της Συνθήκης εφαρμόζονται στις αμυντικές δραστηριότητες.

8. Στις 21 Δεκεμβρίου 2001, η Επιτροπή απηύθυνε στο Ηνωμένο Βασίλειο αιτιολογημένη γνώμη σχετικά με τη φερόμενη παράβαση του άρθρου 37 ΕΑ. Η Επιτροπή κάλεσε το Ηνωμένο Βασίλειο να συμμορφωθεί προς την αιτιολογημένη αυτή γνώμη εντός δύο μηνών από της κοινοποίησής της.

9. Με την από 20 Φεβρουαρίου 2002 απάντησή του, το Ηνωμένο Βασίλειο επανέλαβε την άποψή του, κατά την οποία δεν υποχρεούται να παράσχει την Επιτροπή στοιχεία στο πλαίσιο του άρθρου 37 ΕΑ για τον λόγο ότι οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΕ.

10. Κατόπιν τούτου, η Επιτροπή άσκησε την υπό κρίση προσφυγή, η οποία πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 14 Φεβρουαρίου 2003.

11. Στις 8 Δεκεμβρίου 2003 κατατέθηκε στο Δικαστήριο το υπόμνημα παρεμβάσεως της Γαλλικής Δημοκρατίας.

III — Νομικό πλαίσιο

προστασίας της υγείας του πληθυσμού και των εργαζομένων κατά των κινδύνων που προκύπτουν από ιοντίζουσες ακτινοβολίες».

12. Οι ακόλουθες διατάξεις της Συνθήκης ΕΚΑΕ είναι σημαντικές προκειμένου να διαπιστωθεί αν το άρθρο 37 ΕΑ εφαρμόζεται στα κατάλοιπα που προέρχονται από χρησιμοποιούμενες για στρατιωτικούς σκοπούς πυρηνικές εγκαταστάσεις.

15. Οι πλέον πρόσφατοι κανόνες στον τομέα αυτό θεσπίστηκαν με την οδηγία 96/29 Ευρατόμ του Συμβουλίου². Κατά το άρθρο 33 ΕΑ, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εξασφαλίζουν την τήρηση των βασικών αυτών κανόνων.

A — Κεφάλαιο 3 της Συνθήκης ΕΚΑΕ

13. Το άρθρο 37 αποτελεί τμήμα του κεφαλαίου 3 του τίτλου II της Συνθήκης ΕΚΑΕ. Το κεφάλαιο αυτό φέρει τον τίτλο «Η προστασία της υγείας» και υιοθετήθηκε προκειμένου να υλοποιηθεί ο στόχος που διατυπώνεται με την τέταρτη αιτιολογική σκέψη της Συνθήκης, κατά την οποία, μολονότι τα κράτη μέλη είναι αποφασισμένα να δημιουργήσουν τις «προϋποθέσεις αναπτύξεως μιας ισχυρής πυρηνικής βιομηχανίας», ενδιαφέρονται «να δημιουργήσουν συνθήκες ασφαλείας που αποκλείουν τους κινδύνους για τη ζωή και την υγεία των λαών». Εν προκειμένω, κρίνεται σκόπιμη η σύντομη εξέταση των διατάξεων του κεφαλαίου 3 ως συνόλου, προκειμένου να διαμορφωθεί μια ιδέα περί του είδους των χορηγούμενων από τη Συνθήκη ΕΚΑΕ εξουσιών στον τομέα της προστασίας της υγείας.

16. Κατά το άρθρο 34 ΕΑ, όταν τα κράτη μέλη προτίθενται να πραγματοποιήσουν πειράματα ιδιαιτέρως επικίνδυνα, υποχρεούνται να ζητούν τη γνώμη της Επιτροπής για πρόσθετα μέτρα προστασίας της υγείας. Η προηγούμενη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής είναι αναγκαία όταν τα αποτελέσματα αυτών των πειραμάτων δύνανται να εκτείνονται στο έδαφος άλλων κρατών μελών.

17. Κατά τα άρθρα 35 ΕΑ και 36 ΕΑ, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εξασφαλίζουν την τήρηση των βασικών κανόνων, δημιουργώντας τις αναγκαίες εγκαταστάσεις για τον διαρκή έλεγχο των επιπέδων ραδιενέργειας,

14. Το άρθρο 30 ΕΑ ορίζει ότι «[ε]ντός της Κοινότητας θεσπίζονται βασικοί κανόνες

2 — Οδηγία 96/29, της 31ης Μαΐου 1996, για τον καθορισμό των βασικών κανόνων ασφάλειας για την προστασία της υγείας των εργαζομένων και του πληθυσμού από τους κινδύνους που προκύπτουν από ιοντίζουσες ακτινοβολίες (ΕΕ 1996, L 159, σ. 1).

και να ενημερώνουν τακτικά την Επιτροπή για τα επίπεδα αυτά. Η Επιτροπή πρέπει να έχει δικαίωμα προσβάσεως στις εγκαταστάσεις ελέγχου και να ελέγχει τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητά τους.

18. Το άρθρο 37 ΕΑ ορίζει:

«Κάθε κράτος μέλος υποχρεούται να παρέχει στην Επιτροπή τα γενικά δεδομένα παντός σχεδίου απορρίψεως ραδιενεργών καταλοίπων οποιασδήποτε μορφής, τα οποία επιτρέπουν να διαπιστώνεται αν η πραγματοποιήση του σχεδίου αυτού θα ηδύνατο να προκαλέσει ραδιενεργό μόλυνση των υδάτων, του εδάφους ή του εναερίου χώρου άλλου κράτους μέλους.

Η Επιτροπή, κατόπιν διαβουλεύσεως με την ομάδα εμπειρογνομόνων που προβλέπεται στο άρθρο 31, εκφέρει τη γνώμη της εντός προθεσμίας έξι μηνών»³.

19. Το άρθρο 38 ΕΑ επιβάλλει στην Επιτροπή την υποχρέωση να απευθύνει στα κράτη μέλη συστάσεις σχετικά με τα επίπεδα ραδιενέργειας στην ατμόσφαιρα, στα ύδατα και στο έδαφος. Σε κατεπείγουσες περιπτώσεις, η Επιτροπή εκδίδει οδηγία με την οποία καλεί το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να λάβει, εντός της οριζόμενης από αυτήν προθεσμίας, όλα τα αναγκαία μέτρα για την αποφυγή παραβάσεως των βασικών κανόνων και για την εξασφάλιση της τηρήσεως των σχετικών ρυθμίσεων⁴. Αν το κράτος μέλος δεν συμμορφωθεί προς την οδηγία εντός της ταχθείσας προθεσμίας, η Επιτροπή ή κάθε ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δύναται να προσφύγει «απευθείας» στο Δικαστήριο.

20. Τέλος, το άρθρο 39 ΕΑ προβλέπει, στο πλαίσιο του Κοινού Κέντρου Πυρηνικών Ερευνών (το οποίο ιδρύθηκε βάσει του άρθρου 8 ΕΑ), τη δημιουργία τμήματος τεκμηριώσεως και μελετών επί θεμάτων προστασίας της υγείας, το οποίο έχει ως αποστολή τη συγκέντρωση των εγγράφων τεκμηριώσεως και των στοιχείων που προβλέπονται στα άρθρα 33 ΕΑ, 36 ΕΑ, και 37 ΕΑ⁵ και την υποβοήθηση της Επιτροπής στην εκτέλεση των καθηκόντων που της έχουν ανατεθεί βάσει του κεφαλαίου 3 της Συνθήκης ΕΚΑΕ.

3 — Από της ενάρξεως ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΕ, η Επιτροπή, με διάφορες συστάσεις της, προσδιόρισε το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 37 ΕΑ και, ειδικότερα, τη σημασία των όρων «γενικά δεδομένα» και «απορρίψη ραδιενεργών καταλοίπων». Πρόκειται, μεταξύ άλλων, για τη σύσταση 1999/829/Ευρατόμ της Επιτροπής, της 6ης Δεκεμβρίου 1999, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 37 της Συνθήκης Ευρατόμ (ΕΕ L 324, σ. 23), και για τη σύσταση 91/4/Ευρατόμ της Επιτροπής, της 7ης Δεκεμβρίου 1990, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 37 της Συνθήκης Ευρατόμ (ΕΕ 1991, L 6, σ. 16).

4 — Βλ., επί παραδείγματι, σύσταση 2001/928/Ευρατόμ της Επιτροπής, της 20ής Δεκεμβρίου 2001, περί της προστασίας του πληθυσμού από την έκθεση σε ραδόνιο στις παροχές πόσιμου νερού (ΕΕ L 344, σ. 85).

5 — Επιβάλλεται η επισήμανση ότι, ενώ η αγγλική διατύπωση του κειμένου της Συνθήκης ΕΚΑΕ παραπέμπει συναφώς στα άρθρα 33 ΕΑ, 36 ΕΑ και 37 ΕΑ, η διατύπωση του κειμένου σε άλλες γλώσσες παραπέμπει στα άρθρα 33 ΕΑ, 37 ΕΑ και 38 ΕΑ.

21. Για την επίτευξη των επιδιωκόμενων από τη Συνθήκη ΕΚΑΕ σκοπών προστασίας της υγείας έχουν θεσπιστεί πολυάριθμοι κανόνες παράγωγου κοινοτικού δικαίου, ενδεικτικώς δε:

— η οδηγία 2003/122/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2003, για τον έλεγχο των κλειστών πηγών ραδιενέργειας και των ένθετων πηγών⁶.

— ο κανονισμός (Ευρατόμ) 1493/93 του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 1993, για τις αποστολές ραδιενεργών ουσιών μεταξύ κρατών μελών⁸.

— η οδηγία 92/3/Ευρατόμ του Συμβουλίου, της 3ης Φεβρουαρίου 1992, για την επιτήρηση και τον έλεγχο των αποστολών ραδιενεργών αποβλήτων μεταξύ κρατών μελών καθώς και προς και από την Κοινότητα⁹.

— η οδηγία 90/641/Ευρατόμ του Συμβουλίου, της 4ης Δεκεμβρίου 1990, για την προστασία στην πράξη των εξωτερικών εργαζομένων που εκτίθενται σε κίνδυνο από ιοντίζουσες ακτινοβολίες κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων τους σε ελεγχόμενη περιοχή¹⁰. και

— ο κανονισμός (Ευρατόμ) 3954/87 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1987, για τον καθορισμό των μεγίστων επιτρεπτών επιπέδων ραδιενέργειας στα τρόφιμα και τις ζωοτροφές λόγω πυρηνικού ατυχήματος ή σε περίπτωση εκτάκτου κινδύνου από ακτινοβολίες¹¹.

B — Άρθρα 24 έως 28 ΕΑ

22. Στο πλαίσιο της παρούσας αναλύσεως, πρέπει ομοίως να ληφθούν υπόψη τα άρθρα 24 έως 28 ΕΑ, τα οποία εντάσσονται στο τμήμα 3 («Διατάξεις περί απορρήτου») και στο τμήμα 4 («Ειδικές διατάξεις») του κεφαλαίου 2 της Συνθήκης ΕΚΑΕ, που αφορά τη διάδοση των γνώσεων. Τα άρθρα αυτά επιβάλλουν, κατ' ουσίαν, ένα ειδικό καθεστώς απορρήτου για τις γνώσεις τις

6 — Βλ., μεταξύ άλλων παραδειγμάτων: απόφαση 87/600/Ευρατόμ του Συμβουλίου, για τις κοινοτικές ρυθμίσεις σχετικά με την ταχεία ανταλλαγή πληροφοριών σε περίπτωση εκτάκτου κινδύνου από ακτινοβολίες (ΕΕ 1987, L 371, σ. 76). οδηγία 89/618/Ευρατόμ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 1989, σχετικά με την ενημέρωση του πληθυσμού για τα εφαρμοστέα μέτρα προστασίας της υγείας και την ακολουθητέα συμπεριφορά σε περίπτωση εκτάκτου κινδύνου από ακτινοβολίες (ΕΕ 1989, L 357, σ. 31). οδηγία 97/43/Ευρατόμ του Συμβουλίου, περί της προστασίας της υγείας από τους κινδύνους κατά την έκθεση στην ιοντίζουσα ακτινοβολία για ιατρικούς λόγους (ΕΕ 1997, L 180, σ. 22).

7 — ΕΕ 2003, L 346, σ. 57.

8 — ΕΕ 1993, L 148, σ. 1.

9 — ΕΕ 1992, L 35, σ. 24.

10 — ΕΕ 1990, L 349, σ. 21.

11 — ΕΕ 1987, L 371, σ. 11, όπως έχει τροποποιηθεί.

οποίες αποκτά η Κοινότητα κατά την εκτέλεση του προγράμματος πυρηνικών ερευνών, εφόσον η δημοσιοποίηση αυτών των πληροφοριών «δύναται να παραβιάσει τα συμφέροντα της αμύνης ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών».

23. Το εν λόγω καθεστώς απορρήτου διαρθρώνεται σε διαβαθμίσεις, καθοριζόμενες από το Συμβούλιο, οι οποίες εφαρμόζονται προσωρινώς από την Επιτροπή, οσάκις αυτή κρίνει ότι η δημοσιοποίηση των επίμαχων πληροφοριών δύναται να παραβιάσει τα αμυντικά συμφέροντα ενός ή περισσότερων κρατών μελών (άρθρο 24, παράγραφος 2). Η Επιτροπή ανακοινώνει, εν συνεχεία, τις πληροφορίες αυτές στα κράτη μέλη, τα οποία υποχρεούνται «να διασφαλίζουν προσωρινώς το απόρρητο υπό τους αυτούς όρους». Εντός προθεσμίας τριών μηνών τα κράτη μέλη γνωστοποιούν στην Επιτροπή αν επιθυμούν να διατηρήσουν την προσωρινώς επιβληθείσα διαβάθμιση ασφαλείας ή να την αντικαταστήσουν με άλλη ή να άρουν το απόρρητο. Κατά την εκπνοή της προθεσμίας αυτής εφαρμόζεται η αυστηρότερη διαβάθμιση ασφαλείας που ζητήθηκε και η Επιτροπή προβαίνει σε σχετική κοινοποίηση στα κράτη μέλη.

24. Κατόπιν αιτήσεως της Επιτροπής ή κράτους μέλους, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομοφώνως, δύναται να εφαρμόσει οποτεδήποτε διαφορετική διαβάθμιση ασφαλείας ή να άρει το απόρρητο. Το Συμβούλιο ζητεί τη γνώμη της Επιτροπής πριν αποφανθεί επί της αιτήσεως κράτους μέλους.

25. Το άρθρο 24, παράγραφος 3, ΕΑ ορίζει ότι οι διατάξεις των άρθρων 12 και 13 ΕΑ, σχετικών με τις γνώσεις επί των οποίων η Κοινότητα έχει δικαίωμα διαθέσεως, εφαρμόζονται επί των γνώσεων που έχουν υποβληθεί σε καθεστώς απορρήτου μόνον υπό συγκεκριμένες συνθήκες και υπό την επιφύλαξη «της τηρήσεως των εφαρμοστέων μέτρων ασφαλείας».

26. Κατά το άρθρο 25, παράγραφος 1, ΕΑ, τα κράτη μέλη τα οποία κοινοποιούν την ύπαρξη ή ανακοινώνουν το περιεχόμενο αιτήσεως χορηγήσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή υποδείγματος χρησιμότητας, που αφορά αντικείμενο που άπτεται του τομέα πυρηνικής ενέργειας (όπως απαιτεί το άρθρο 16 ΕΑ), επισημαίνουν, ενδεχομένως, την αναγκαιότητα υπαγωγής της αιτήσεως αυτής, για αμυντικούς λόγους, στο καθεστώς απορρήτου που υποδεικνύουν, προσδιορίζοντας την πιθανή διάρκειά του. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη υποχρεούνται να τηρούν τα μέτρα που συνεπάγεται το καθεστώς απορρήτου που ζητεί το κράτος προελεύσεως. Το άρθρο 25, παράγραφος 2, ορίζει ότι, μολονότι η Επιτροπή δύναται να διαβιβάζει τις ανακοινώσεις αυτές είτε στις «κοινές επιχειρήσεις» κατά την έννοια του κεφαλαίου 5 της Συνθήκης ΕΚΑΕ, είτε κατόπιν μεσολαβήσεως κράτους μέλους, σε πρόσωπο ή επιχείρηση που ασκεί δραστηριότητα στο έδαφός του, «σε κάθε περίπτωση, απαιτείται [για τις ανακοινώσεις και τη χρήση αυτή] η συγκατάθεση του κράτους προελεύσεως», ενώ η άρνηση συγκαταθέσεως μπορεί να δικαιολογηθεί για λόγους αναγόμενους στην εθνική άμυνα.

27. Το άρθρο 26 ΕΑ ορίζει ότι, όταν γνώσεις που αποτελούν αντικείμενο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, αιτήσεων χορηγήσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας, τίτλων προσωρινής προστασίας, υποδειγμάτων χρησιμότητας ή αιτήσεων υποδειγμάτων χρησιμότητας υποβάλλονται σε καθεστώς απορρήτου σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 24 και 25 ΕΑ, τα κράτη τα οποία ζήτησαν την εφαρμογή αυτού του καθεστώτος δεν δύναται να αρνηθούν τη χορήγηση άδειας καταθέσεως αντιστοίχων αιτήσεων εντός των λοιπών κρατών μελών. Πάντως, «κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα, ώστε οι τίτλοι και οι αιτήσεις αυτού του είδους να διατηρούνται απόρρητοι, κατά τη διαδικασία που προβλέπεται από τις νομοθετικές και διοικητικές εθνικές του διατάξεις».

30. Το καθεστώς απορρήτου του τμήματος 3 του κεφαλαίου 2 τέθηκε σε εφαρμογή με τον κανονισμό (Ευρατόμ) 3 του Συμβουλίου, περί εφαρμογής του άρθρου 24 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενεργείας¹². Ο σκοπός και το περιεχόμενο του κανονισμού αυτού δηλώνονται στο προοίμιό του: «εκτιμώντας ότι για κάθε διαβάθμιση ασφαλείας εφαρμοστέα επί γνώσεων, η αποκάλυψη των οποίων δύναται να παραβλάψει τα συμφέροντα της αμύνης ενός ή περισσότερων Κρατών μελών, πρέπει να ληφθούν μέτρα ασφαλείας, τα οποία να εφαρμόζονται, υπό τον έλεγχο της Επιτροπής, τόσο ως προς τα υλικά στοιχεία των γνώσεων αυτών, όσο και επί των προσώπων και επιχειρήσεων που καλούνται να λάβουν γνώση αυτών στην επικράτεια των κρατών μελών».

28. Επιπροσθέτως, κατά το άρθρο 26, παράγραφος 2, ΕΑ, οι γνώσεις που χαρακτηρίζονται ως απόρρητες κατά το άρθρο 24 ΕΑ δύνανται να αποτελέσουν αντικείμενο αιτήσεως εκτός των κρατών μελών μόνο με την ομόφωνη συναίνεση των κρατών αυτών.

31. Ο εν λόγω κανονισμός ορίζει εν συνεχεία ότι οι γνώσεις για τις οποίες γίνεται λόγος στα άρθρα 24 και 25 ΕΑ, οι οποίες καλούνται «διαβαθμισμένες γνώσεις της Ευρατόμ», πρέπει να κατατάσσονται σε μία από τις ακόλουθες κατηγορίες των διαβαθμίσεων ασφαλείας:

29. Τέλος, το άρθρο 28 ΕΑ ορίζει ότι, αν, εξαιτίας της ανακοινώσεώς τους στην Επιτροπή, διπλώματα ευρεσιτεχνίας ή υποδείγματα χρησιμότητας που έχουν τηρηθεί απόρρητα για λόγους άμυνας χρησιμοποιηθούν αντικανονικά ή περιέλθουν σε γνώση μη εξουσιοδοτημένου τρίτου, η Κοινότητα υποχρεούται σε αποκατάσταση της ζημίας την οποία υπέστη ο ενδιαφερόμενος.

— «Eura — Άκρως Απόρρητο»: γνώσεις των οποίων η άνευ άδειας δημοσιοποίηση θα είχε εξαιρετικά σοβαρές επιπτώσεις στα συμφέροντα της άμυνας ενός ή περισσότερων κρατών μελών.

12 — ΕΕ ειδ. έκδ. 12/001, σ. 3.

— «Eura — Απόρρητο»: γνώσεις των οποίων η άνευ αδείας δημοσιοποίηση θα είχε σοβαρές επιπτώσεις στα συμφέροντα της άμυνας ενός ή περισσότερων κρατών μελών·

— «Eura — Εμπιστευτικό»: γνώσεις των οποίων η άνευ αδείας δημοσιοποίηση θα έβλαπτε τα συμφέροντα της άμυνας ενός ή περισσότερων κρατών μελών· και

— «Eura — Περιορισμένης χρήσεως»: γνώσεις των οποίων η άνευ αδείας δημοσιοποίηση θα έθιγε τα συμφέροντα της άμυνας ενός ή περισσότερων κρατών μελών, τα οποία όμως χρήζουν προστασίας μικρότερης από την απαιτούμενη για τα έγγραφα που χαρακτηρίζονται ως Eura — Εμπιστευτικά¹³.

32. Κατά το άρθρο 9 του κανονισμού αυτού, οι διαβαθμίσεις ασφαλείας εφαρμόζονται «μόνον κατά το αναγκαίο μέτρο».

33. Κάθε κράτος μέλος υποχρεούται να καθορίσει ένα κρατικό όργανο το οποίο επιφορτίζεται, στην επικράτεια της δικαιοδοσίας του, με την εφαρμογή των μέτρων ασφαλείας που προβλέπει ο κανονισμός¹⁴. Η πρόσβαση στις διαβαθμισμένες γνώσεις της Ευρατόμ επιτρέπεται μόνο στα πρόσωπα που έχουν εξουσιοδοτηθεί κατόπιν της διαδικασίας έρευνας ασφαλείας που προβλέπει ο κανονισμός¹⁵.

34. Εν κατακλείδι, το σύστημα εξαλείφει τον κίνδυνο διαβαθμίσεως ευαίσθητων πληροφοριών σχετικών με την άμυνα σε επίπεδο ασφαλείας το οποίο ένα κράτος μέλος θεωρεί πολύ χαμηλό. Αυτή η δικλείδα ασφαλείας υπόκειται, ωστόσο, στην αρχή κατά την οποία η διαβάθμιση ασφαλείας των πληροφοριών επιτρέπεται μόνο «κατά το αναγκαίο μέτρο».

Γ — Άρθρο 13 ΕΑ

35. Το άρθρο 13 εντάσσεται στο κεφάλαιο 2 της Συνθήκης ΕΚΑΕ που αφορά τη διάδοση των γνώσεων επί των οποίων η Επιτροπή έχει δικαίωμα διαθέσεως στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΕ. Το άρθρο αυτό ορίζει ότι η Επιτροπή οφείλει να ανακοινώνει στα κράτη μέλη, στα πρόσωπα και στις επιχειρήσεις τις γνώσεις τις οποίες αποκτά η Κοινότητα και οι οποίες δεν αποτελούν αντικείμενο των

13 — Κανονισμός 3 του Συμβουλίου, άρθρο 10.

14 — Όπλ., άρθρο 7.

15 — Όπλ., άρθρα 14 έως 16.

διατάξεων του άρθρου 12, ήτοι γνώσεις πλην των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, των τίτλων προσωρινής προστασίας, των υποδειγμάτων χρησιμότητας ή των αιτήσεων χορηγήσεως διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που ανήκουν κατά κυριότητα στην Κοινότητα.

36. Εν προκειμένω, ενδιαφέρον παρουσιάζει η διάταξη του εν λόγω άρθρου που αφορά τις διαδικασίες που εφαρμόζονται επί των εμπιστευτικών πληροφοριών. Η διάταξη αυτή ορίζει τα εξής:

«Εντούτοις, η Επιτροπή δύναται να εξαρτήσει την ανακοίνωση των γνώσεων αυτών από τον όρο της τηρήσεώς τους ως εμπιστευτικών και της μη μεταβιβάσεώς τους σε τρίτους.

Η Επιτροπή δύναται να ανακοινώνει τις γνώσεις που απεκτήθησαν με την επιφύλαξη περιορισμών ως προς τη χρήση και διάδοσή τους —όπως οι αποκαλούμενες διαβαθμισμένες γνώσεις— μόνον εφόσον εξασφαλίζεται η τήρηση των περιορισμών αυτών.»

διασφάλισεων» στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΕ για τα μεταλλεύματα, τα αρχικά υλικά και τα ειδικά σχάσιμα υλικά. Το σύστημα αυτό επιβάλλει στην Επιτροπή την υποχρέωση «ελέγχου» ορισμένων πυρηνικών δραστηριοτήτων των κρατών μελών, προκειμένου να βεβαιώνεται ότι τα υλικά αυτά δεν χρησιμοποιούνται κατά τρόπο διάφορο από αυτόν που έχουν δηλώσει οι χρήστες τους και ότι τηρούνται οι διατάξεις περί εφοδιασμού και όλες οι ειδικές υποχρεώσεις ελέγχου που έχει αναλάβει η Κοινότητα με συμφωνία που συνήψε με τρίτο κράτος ή διεθνή οργανισμό (άρθρο 77). Προς τούτο, η Επιτροπή μπορεί, επί παραδείγματι, να απαιτεί την τήρηση και υποβολή καταστάσεων δραστηριότητας (άρθρο 79) και να αποστέλλει επιθεωρητές στα κράτη μέλη (άρθρο 81).

38. Το άρθρο 84, παράγραφος 3, ΕΑ προβλέπει εξαίρεση στον έλεγχο αυτόν όταν πρόκειται για «υλικά προοριζόμενα για αμυντικές ανάγκες που ευρίσκονται σε φάση ειδικής κατεργασίας για τις ανάγκες αυτές ή, μετά την κατεργασία αυτήν, τοποθετούνται ή εναποθηκεύονται βάσει επιχειρησιακού σχεδίου σε στρατιωτική εγκατάσταση».

Ε — Άρθρο 192 ΕΑ

Δ — Άρθρο 84 ΕΑ

37. Το άρθρο 84 αποτελεί τμήμα του κεφαλαίου 7 το οποίο προβλέπει «έλεγχο

39. Το άρθρο 192 ΕΑ προβλέπει ένα γενικό καθήκον αγαστής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, ανάλογο προς το προβλεπό-

μενο από το άρθρο 10 ΕΚ: «Τα κράτη μέλη λαμβάνουν κάθε γενικό ή ειδικό μέτρο κατάλληλο να εξασφαλίσει την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την παρούσα Συνθήκη ή προκύπτουν από πράξεις των οργάνων της Κοινότητας. Διευκολύνουν την Κοινότητα στην εκτέλεση της αποστολής της. Απέχουν από κάθε μέτρο που δύναται να θέσει σε κίνδυνο την πραγματοποίηση των σκοπών της παρούσας Συνθήκης.»

παράγραφος 2, ΕΑ, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να λαμβάνουν «όλα τα πρόσφορα μέτρα» προκειμένου να διευκολύνουν τη σταδιακή καθιέρωση «μιας όσο το δυνατόν περισσότερο ομοιόμορφης και ευρείας προστασίας». Όπως επισημάνθηκε, η δομή αυτού του συστήματος προστασίας των στοιχείων που αποκτά η Κοινότητα βάσει του ερευνητικού της προγράμματος αναλύεται στον κανονισμό 3.

Z — Άρθρο 296 ΕΚ

ΣΤ — Άρθρο 194 ΕΑ

40. Το άρθρο 194, το οποίο αποτελεί τμήμα του τίτλου V («Γενικές διατάξεις») της Συνθήκης ΕΚΑΕ αποτελεί μία άλλη σημαντική εν προκειμένω διάταξη. Το άρθρο αυτό επιβάλλει αυστηρή υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου στα πρόσωπα που καλούνται, είτε λόγω της υπηρεσιακής τους σχέσεως, είτε λόγω των δημοσίων ή ιδιωτικών τους σχέσεων με τα όργανα ή με τις εγκαταστάσεις της Κοινότητας ή με τις κοινές επιχειρήσεις, να λαμβάνουν γνώση «γεγονότων, πληροφοριών, γνώσεων, εγγράφων ή αντικειμένων, προστατευομένων από το απόρρητο» δυνάμει διατάξεων που έχει θεσπίσει κράτος μέλος ή όργανο της Κοινότητας¹⁶. Επιπλέον, κατά το άρθρο 194,

41. Το άρθρο 296, παράγραφος 1, αποτελεί το τελευταίο στοιχείο του σημαντικού εν προκειμένω νομικού πλαισίου. Το άρθρο αυτό ορίζει τα εξής:

«1. Οι διατάξεις της παρούσας Συνθήκης δεν αντιτίθενται προς τους εξής κανόνες:

- α) κανένα κράτος μέλος δεν υποχρεούται να παρέχει πληροφορίες τη διάδοση των οποίων θεωρεί αντίθετη προς ουσιαστή συμφέροντα ασφαλείας του,
- β) κάθε κράτος μέλος δύναται να λαμβάνει τα μέτρα που θεωρεί αναγκαία για την προστασία ουσιαδών συμφερόντων της ασφαλείας του, που αφορούν την παρα-

¹⁶ — Η παράβαση της υποχρεώσεως αυτής πρέπει να αντιμετωπίζεται ως παραβίαση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί πράξεων που πλήττουν την «ασφάλεια του κράτους» ή περί «δημοσιοποιήσεως επαγγελματικού απορρήτου». Οι εθνικές αρχές οφείλουν, κατόπιν αιτήσεως ενδιαφερόμενου κράτους μέλους ή της Επιτροπής, να δώσουν κάθε παράβαση που εμπίπτει στη δικαιοδοσία τους.

γαγή ή εμπορία όπλων, πυρομαχικών και πολεμικού υλικού· τα μέτρα αυτά δεν πρέπει να αλλοιώνουν τους όρους του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς σχετικά με τα προϊόντα που δεν προορίζονται για στρατιωτικούς ειδικά σκοπούς».

Επιτροπή παραθέτει δήλωση στην οποία είχε προβεί το 1957, ενώπιον της Γαλλικής Εθνοσυνελεύσεως, ο Υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας, κατά την οποία «οι διατάξεις του άρθρου 34 εφαρμόζονται σε όλα τα ιδιαιτέρως επικίνδυνα πειράματα, πολιτικής ή στρατιωτικής φύσεως». Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η Γαλλική Κυβέρνηση τής ανακοίνωσε τις πυρηνικές δοκιμές στην έρημο Σαχάρα κατά τη δεκαετία του 1960 σύμφωνα με αυτήν ακριβώς τη δήλωση.

IV — Παρατηρήσεις των διαδίκων

A — Παρατηρήσεις της Επιτροπής

44. Δεύτερον, η Επιτροπή επικαλείται δύο ψηφίσματα που εξέδωσε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά τον χρόνο των πυρηνικών δοκιμών στη Γαλλική Πολυνησία το 1995. Με το πρώτο από τα ψηφίσματα αυτά το Κοινοβούλιο δηλώνει ότι ¹⁷:

42. Προς στήριξη της θέσεώς της, κατά την οποία το άρθρο 37 ΕΑ εφαρμόζεται και στα ραδιενεργά κατάλοιπα στρατιωτικών εγκαταστάσεων, η Επιτροπή διατυπώνει κυρίως τις ακόλουθες παρατηρήσεις.

«10. φρονεί ότι οι “δοκιμές πυρηνικού εξοπλισμού” πρέπει να θεωρηθούν ως “δοκιμές ιδιαιτέρως επικίνδυνες”, σύμφωνα με το άρθρο 34 της Συνθήκης ΕΚΑΕ, ζητεί από την Επιτροπή, θεματοφύλακα των συνθηκών, να καθορίσει με σαφήνεια ποιες δοκιμές πρέπει να χαρακτηρίζονται, σύμφωνα με τις διατάξεις του ανωτέρου άρθρου, ως “ιδιαίτερα επικίνδυνες δοκιμές”.

43. Καταρχάς, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η Γαλλική Δημοκρατία, η οποία, κατά τον χρόνο υπογραφής της Συνθήκης ΕΚΑΕ, αποτελούσε το μόνο κράτος μέλος που είχε αποφασίσει να αναπτύξει στρατιωτικές πυρηνικές δραστηριότητες, έχει αναγνωρίσει στο παρελθόν ότι το κεφάλαιο 3 της Συνθήκης ΕΚΑΕ εφαρμόζεται ομοίως στις πηγές κινδύνων από ραδιενέργεια προερχόμενη από στρατιωτικές εγκαταστάσεις. Προς θεμελίωση αυτού του επιχειρήματος, η

11. καταδικάζει το γεγονός ότι οι γαλλικές αρχές δεν απέστειλαν, πριν από την πρώτη δοκιμή, όλα τα απαραίτητα έγγραφα που θα επέτρεπαν στην Επιτροπή να εξετάσει τον

17 — Ψήφισμα σχετικά με την επανάληψη των πυρηνικών δοκιμών από τη Γαλλία, ΕΕ 1995, C 269, σ. 61.

φάκελο, καθώς και σε διεθνείς ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες να καταρτίσουν κατάλογο όλων των ιατρικών συνεπειών που έχουν τέτοιες δοκιμές

12. καταγγέλλει, κατά συνέπεια, το γεγονός ότι ούτε οι τυχόν επιπτώσεις των δοκιμών στο περιβάλλον, ούτε η έγκριση συμπληρωματικών μέτρων ή ενεργειών στον τομέα της υγείας και της ασφάλειας, στο πλαίσιο του σεβασμού των ανωτάτων ορίων ακτινοβολίας όπως προβλέπονται στη Συνθήκη ΕΚΑΕ, υποβλήθηκαν σε λεπτομερή και ενδελεχή εξέταση

13. καλεί την Επιτροπή να εφαρμόσει πλήρως και άμεσα τα άρθρα 34 και 35 της Συνθήκης ΕΚΑΕ και να εξετάσει, σε συνεργασία με ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες που κρατούν κριτική στάση, τις πληροφορίες που υπάρχουν σχετικά με τις γαλλικές πυρηνικές δοκιμές»

45. Με το δεύτερο ψήφισμα το οποίο επικαλείται η Επιτροπή, το Κοινοβούλιο δηλώνει ότι¹⁸:

«8. συμμερίζεται την άποψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι η Συνθήκη Ευρατόμ

και ιδιαίτερα τα άρθρα 34, 35 και 36 ισχύουν, καταρχήν, για τις πυρηνικές δοκιμές που πραγματοποιούνται τα κράτη μέλη της Ένωσης, συμφωνεί δε με την άποψη της Επιτροπής ότι το άρθρο 34 [της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ)] ισχύει για στρατιωτικές δοκιμές και ότι οι πυρηνικές δοκιμές μπορούν να θεωρηθούν ως “ιδιαίτερα επικίνδυνες” στο πνεύμα του άρθρου αυτού [...]».

46. Τρίτον, η Επιτροπή επικαλείται την απόφαση του Δικαστηρίου στις υποθέσεις C-70/88, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου¹⁹, και C-29/99, Επιτροπή κατά Συμβουλίου²⁰. Η Επιτροπή τονίζει ότι, στην πρώτη υπόθεση, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα άρθρα 30 έως 39 της Συνθήκης ΕΚΑΕ σκοπούν στη διασφάλιση «μιας εναίας και αποτελεσματικής προστασίας του πληθυσμού από τους κινδύνους που προέρχονται από τις ιοντίζουσες ακτινοβολίες, ανεξαρτήτως της πηγής τους και ασχέτως των κατηγοριών προσώπων που εκτίθενται στις ακτινοβολίες αυτές»²¹.

47. Προς στήριξη της απόψεώς της, η Επιτροπή παραθέτει την ακόλουθη θέση του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της δεύτερης από τις ως άνω υποθέσεις:

«[...] ο τίτλος II, κεφάλαιο 3, της Συνθήκης ΕΚΑΕ θέτει σε εφαρμογή το άρθρο 2, στοιχείο β', αυτής της Συνθήκης, που

19 — Συλλογή 1991, σ. I-4529.

20 — Συλλογή 2002, σ. I-11221.

21 — Σκέψη 14.

18 — Ψήφισμα σχετικά με τη δήλωση της Επιτροπής επί των πυρηνικών δοκιμών, ΕΕ 1995, C 308, σ. 106.

επιφορτίζει την Κοινότητα να “θεσπίζει ομοιόμορφους κανόνες ασφαλείας για την προστασία της υγείας του πληθυσμού και των εργαζομένων και να μεριμνά για την εφαρμογή τους”. Αφενός, φαίνεται ότι αυτή η προστασία δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς έλεγχο των πηγών των βλαβερών ακτινοβολιών. Αφετέρου, οι δραστηριότητες της Κοινότητας στον τομέα της υγειονομικής προστασίας πρέπει να μη θίγουν τις αρμοδιότητες των κρατών μελών που ορίζει, ιδίως, ο τίτλος II, κεφάλαιο 3, της ίδιας της Συνθήκης ΕΚΑΕ»²².

την προστασία της υγείας του πληθυσμού και των εργαζομένων και [η μέριμνα] για την εφαρμογή τους» επιβάλλονται, όπως ορίζει το ίδιο άρθρο, «για την εκπλήρωση της αποστολής της». Επομένως, κατά το Ηνωμένο Βασίλειο, «η ευθύνη της Κοινότητας για την προστασία της υγείας άπτεται της αποστολής της για προώθηση της αναπτύξεως της χρήσεως της πυρηνικής ενέργειας για πολιτικούς και εμπορικούς σκοπούς». Συνεπώς, το Ηνωμένο Βασίλειο «αμφισβητεί την άποψη ότι η Συνθήκη εφαρμόζεται σε όλες τις χρήσεις της πυρηνικής ενέργειας για αμυντικούς σκοπούς».

Β — Παρατηρήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γαλλικής Δημοκρατίας

48. Προς στήριξη της θέσεώς της κατά την οποία η Συνθήκη ΕΚΑΕ αφορά αποκλειστικά την ανάπτυξη της πυρηνικής ενέργειας για ειρηνικούς σκοπούς, το Ηνωμένο Βασίλειο, υποστηριζόμενο από τη Γαλλική Δημοκρατία, προβάλλει τα ακόλουθα κύρια επιχειρήματα.

49. Καταρχάς, το Ηνωμένο Βασίλειο επικαλείται τον διαλαμβανόμενο στο άρθρο 1 ΕΑ ορισμό της αποστολής της Κοινότητας. Το άρθρο αυτό ορίζει ότι η Κοινότητα έχει ως αποστολή «να συμβάλει, δια της δημιουργίας των αναγκαίων προϋποθέσεων, στην ταχεία ίδρυση και ανάπτυξη των πυρηνικών βιομηχανιών, στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου εντός των κρατών μελών και στην ανάπτυξη των συναλλαγών με τις άλλες χώρες». Το Ηνωμένο Βασίλειο επισημαίνει ότι οι υποχρεώσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 2, μεταξύ των οποίων και η θέσπιση «ομοιόμορφ[ων] κανόν[ων] ασφαλείας για

50. Δεύτερον, το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει ότι, εάν η Συνθήκη ΕΚΑΕ είχε ως σκοπό να καλύψει τις αμυντικές δραστηριότητες, «θα προβλέπονταν οπωσδήποτε ρητές εξαιρέσεις ως προς την πρόσβαση στις στρατιωτικές εγκαταστάσεις και τη λήψη ευαίσθητων στρατιωτικών πληροφοριών». Το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει ότι η Συνθήκη δεν προβλέπει καμία τέτοια εξαίρεση, πλην του άρθρου 84, παράγραφος 3²³. Επιπλέον, κατά το Ηνωμένο Βασίλειο, η διάταξη του άρθρου αυτού δεν συνεπάγεται εφαρμογή της Συνθήκης ΕΚΑΕ σε όλες, πλην ρητών εξαιρέσεων, τις αμυντικές δραστηριότητες. Το άρθρο αυτό έχει απλώς ως σκοπό να «χαράξει τα όρια» μεταξύ του πολιτικού και του αμυντικού τομέα στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι στρατιωτικές αρχές λαμβάνουν πυρηνικά υλικά για αμυντικούς σκοπούς προερχόμενα από πυρηνικές εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν σκοπούς πολιτικής ή εμπορικής φύσεως. Κατά το Ηνωμένο Βασίλειο, σκοπός του άρθρου 84 ΕΑ είναι να διευκρινίσει ότι οι έλεγχοι δεν

22 — Σκέψη 76.

23 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 38.

εκτείνονται στα υλικά που ευρίσκονται σε φάση ειδικής κατεργασίας για αμυντικούς σκοπούς.

187/87, Ομόσπονδο κράτος του Σάαρ²⁵, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου²⁶ και Επιτροπή κατά Συμβουλίου²⁷.

51. Το τρίτο επιχείρημα του Ηνωμένου Βασιλείου βασίζεται στην απουσία από τη Συνθήκη ΕΚΑΕ διατάξεως ανάλογης προς το άρθρο 296 ΕΚ, ήτοι διατάξεως προβλέπουσας ότι κανένα κράτος μέλος δεν υποχρεούται να παρέχει πληροφορίες των οποίων τη δημοσιοποίηση θεωρεί αντίθετη προς ουσιώδη συμφέροντα της ασφάλειάς του. Κατά το Ηνωμένο Βασίλειο, «η απουσία μιας τέτοιας διατάξεως επιβεβαιώνει ότι ουδέποτε υπήρξε πρόθεση εφαρμογής της Συνθήκης Ευρατόμ στη χρησιμοποίηση της πυρηνικής ενέργειας για αμυντικούς σκοπούς». Δεδομένου ότι το άρθρο 296 ΕΚ αποτελεί ζωτικής σημασίας διάταξη για τη διαφύλαξη των συμφερόντων ασφαλείας των κρατών μελών, η απουσία του από τη Συνθήκη ΕΚΑΕ συνιστά, κατά το Ηνωμένο Βασίλειο, «κενό» που δεν δύναται να πληρωθεί και το οποίο δεν επιτρέπει την εφαρμογή της Συνθήκης στον τομέα της άμυνας. Ομοίως, το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει ότι η απουσία από το άρθρο 96 ΕΑ²⁴ διατάξεως ανάλογης προς αυτήν του άρθρου 39, παράγραφος 4, ΕΚ, η οποία εξαιρεί την απασχόληση στη δημόσια διοίκηση από το πεδίο εφαρμογής της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας είναι «αξιοσημείωτη και συνάδει με την άποψη ότι η Συνθήκη Ευρατόμ δεν εφαρμόζεται στις αμυντικές δραστηριότητες». Το Ηνωμένο Βασίλειο αφισβητεί ομοίως την εκ μέρους της Επιτροπής ερμηνεία των υποθέσεων

52. Τέλος, το Ηνωμένο Βασίλειο επισημαίνει ορισμένες συνέπειες οι οποίες, κατά την άποψή του, θα προέκυπταν από την εφαρμογή του άρθρου 37 ΕΑ στις αμυντικές δραστηριότητες²⁸. Το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει, επί παραδείγματι, ότι η δημοσιοποίηση των δεδομένων απορρίψεως ραδιενεργών καταλοίπων θα μπορούσε να αποτελέσει βάση για την εφαρμογή της μεθόδου του αντίστροφου τεχνικού σχεδιασμού («reverse engineering»), ήτοι της μεθόδου κατά την οποία από τη σύνθεση των καταλοίπων που προέρχονται από τη λειτουργία ή την ακρήστευση των συστημάτων πυρηνικής προώθησας και την ακρήστευση των εξοπλιστικών συστημάτων μπορεί να συναχθεί το σχέδιο κατασκευής των συστημάτων αυτών. Ομοίως, το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει ότι, δεδομένου ότι οι ακρήστευθέντες αντιδραστήρες μπορούν να είναι όμοιοι με αντιδραστήρες που εξακολουθούν να λειτουργούν, η δημοσιοποίηση στοιχείων σχετικών με την ακρήστευση ενός αντιδραστήρα μπορεί να αποκαλύπτει χαρακτηριστικά αντιδραστήρων που παραμένουν σε λειτουργία.

53. Συναφώς, το Ηνωμένο Βασίλειο αναφέρεται στη Radioactive Substances Act 1993, η οποία προβλέπει τη δημιουργία και διατήρηση ενός δημόσιου μητρώου ραδιενεργών καταλοίπων. Το Ηνωμένο Βασίλειο επισημαίνει ότι το Secretary of State μπορεί

24 — Το άρθρο 96 ΕΑ ορίζει ότι «[τ]α κράτη μέλη καταργούν έναντι των υπηκόων των κρατών μελών κάθε περιορισμό επί της ιθαγενείας για την κατάληψη θέσεων ειδικευμένου προσωπικού στον πυρηνικό τομέα, με την επιφύλαξη των περιορισμών που προκύπτουν από τις θεμελιώδεις ανάγκες δημοσίας τάξεως, δημόσιας ασφαλείας και δημόσιας υγείας» (διάταξη κατά το πλείστον όμοια με αυτήν του άρθρου 39, παράγραφοι 2 και 3, ΕΚ).

25 — Συλλογή 1988, σ. 5013.

26 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 46.

27 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 46.

28 — Βλ. παρατηρήσεις του Ηνωμένου Βασιλείου επί του υπομνήματος παρεμβάσεως της Γαλλικής Δημοκρατίας.

να δίδει οδηγίες σχετικά με τις κατηγορίες πληροφοριών που δεν πρέπει να εμφανίζονται στο μητρώο για λόγους εθνικής ασφάλειας. Επιπροσθέτως, τα στοιχεία που συλλέγονται στο πλαίσιο του ελέγχου των αμυντικών τοποθεσιών μπορούν να ελέγχονται μόνον από τα μέλη της Environment Agency ή της Scottish Environmental Protection Agency, που είναι αρμόδιες για την εκπλήρωση αυτής της αποστολής. Κατά το Ηνωμένο Βασίλειο, εάν υπήρχε πρόθεση επεκτάσεως του πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΕ στις αμυντικές δραστηριότητες, θα είχαν περιληφθεί σε αυτή αντίστοιχες ειδικές διατάξεις.

στην υπόθεση T-219/95 R, Danielsson κατά Επιτροπής³⁰. Η Γαλλική Δημοκρατία δεν δέχεται τη σημασία του γεγονότος ότι η ίδια είχε παράσχει στην Επιτροπή στοιχεία για τις στρατιωτικές πυρηνικές δοκιμές που είχε πραγματοποιήσει στην Πολυνησία το 1995, υποστηρίζοντας ότι η ενέργεια αυτή «εντασσόταν στο πλαίσιο πολιτικού διαλόγου μεταξύ της Γαλλικής Κυβερνήσεως και της Επιτροπής και ανταποκρινόταν σε βασική ανάγκη διαφάνειας».

V — Εκτίμηση

54. Πέραν της υποστηρίξεως των ως άνω επιχειρημάτων, η Γαλλική Δημοκρατία επικαλείται την απόφαση 1/78 του Δικαστηρίου, η οποία, κατά την άποψή της, θα πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΕ «υλικά και εγκαταστάσεις που προορίζονται για στρατιωτικούς σκοπούς»²⁹.

55. Η Γαλλική Δημοκρατία αναφέρεται επίσης σε διάφορες περιπτώσεις από της ιδρύσεως της ΕΚΑΕ, στο πλαίσιο των οποίων υποστήριξε τη μη εφαρμογή της Συνθήκης ΕΚΑΕ στις αμυντικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων των υπομνημάτων που κατέθεσε ενώπιον του Πρωτοδικείου

56. Είναι σαφές ότι η υπό κρίση υπόθεση αφορά την ερμηνεία του άρθρου 37 ΕΑ: εκτείνεται η επιβαλλόμενη από το άρθρο αυτό υποχρέωση των κρατών μελών στη διάθεση ραδιενεργών καταλοίπων προερχόμενων από στρατιωτικές εγκαταστάσεις;

57. Φρονώ ότι κατά την προσέγγιση του ζητήματος αυτού πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ακόλουθες προκαταρκτικές παρατηρήσεις.

29 — Απόφαση 1/78, Συλλογή (μόνο σε ξενόγλωσσες εκδόσεις) 1978, σ. 2151.

30 — Συλλογή 1995, σ. II-3051.

58. Καταρχάς, οι θέσεις που διατύπωσαν οι διάδικοι με τα υπομνήματά τους είναι εκ διαμέτρου αντίθετες. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το άρθρο 37 ΕΑ εφαρμόζεται στις στρατιωτικές δραστηριότητες, ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο, υποστηριζόμενο από τη Γαλλική Δημοκρατία, υποστηρίζει ότι το άρθρο αυτό ουδόλως εφαρμόζεται στις στρατιωτικές δραστηριότητες. Πρέπει να τονιστεί ότι κανένας διάδικος δεν αναφέρθηκε, με τα υπομνήματά του, στο ενδεχόμενο «μέσης» ή «συμβιβαστικής» λύσεως.

59. Δεύτερον, τα διακυβευόμενα εν προκειμένω συμφέροντα, όπως αυτά ορίστηκαν από τους διαδίκους, είναι υψίστης σημασίας: πρόκειται, αφενός, για τα επιτακτικά συμφέροντα της εθνικής ασφάλειας των κρατών μελών και, αφετέρου, για τα ζωτικά συμφέροντα της δημόσιας υγείας και ασφάλειας και της διασυννοριακής περιβαλλοντικής προστασίας.

60. Συνεπώς, μια απόφαση η οποία θα έκλινε μονομερώς υπέρ ενός εκ των διαδίκων θα είχε αναπόφευκτα σημαντικές επιπτώσεις σε ουσιώδες συμφέρον.

61. Εκτιμώ ότι είναι ιδιαιτέρως σημαντικό να ληφθεί υπόψη η ως άνω διαπίστωση κατά τη συστηματική και ιστορική ερμηνεία του άρθρου 37 ΕΑ.

Α — Γραμματική ερμηνεία

62. Από την αμγώς γραμματική ερμηνεία του άρθρου αυτού προκύπτει ότι, κατά τη διατύπωσή του, το άρθρο αυτό εφαρμόζεται όχι μόνο στα ραδιενεργά κατάλοιπα που προέρχονται από εγκαταστάσεις πολιτικής και εμπορικής φύσεως, αλλά και σε εκείνα που προέρχονται από στρατιωτικές εγκαταστάσεις. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να παρέχουν στην Επιτροπή «τα γενικά δεδομένα παντός³¹ σχεδίου απορρίψεως ραδιενεργών καταλοίπων οποιασδήποτε μορφής», προκειμένου η Επιτροπή να είναι σε θέση να διαπιστώνει αν το σχέδιο αυτό δύναται να προκαλέσει ραδιενεργό μόλυνση στο έδαφος άλλου κράτους μέλους. Καμία εξαίρεση δεν προβλέπεται ρητώς για τις στρατιωτικές εγκαταστάσεις. Αντιθέτως, άλλα κεφάλαια της Συνθήκης περιλαμβάνουν ρητή διάταξη για την προστασία των στρατιωτικών συμπεριόντων των κρατών μελών, όπως, επί παραδείγματι, τα άρθρα 24 ΕΑ και 84 ΕΑ.

63. Το επιχείρημα αυτό που βασίζεται στο γράμμα της διατάξεως, μολονότι ισχυρό, δεν είναι καταλυτικό για την παρούσα υπόθεση. Προκειμένου να ερμηνευθεί προσηκόντως το άρθρο 37 ΕΑ, πρέπει να εξετασθεί όχι μόνον από πλευράς διατυπώσεώς του, αλλά και με γνώμονα τις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚΑΕ θεωρούμενης στο σύνολό της «υπό το φώς [...] των σκοπών τ[ης], καθώς και του

31 — Η υπογράμμιση δική μου.

σταδίου της εξελίξεώς της] κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο πρέπει να εφαρμοσθεί η οικεία διάταξη»³².

66. Η συνειδητοποίηση της σημασίας του πυρηνικού τομέα καθώς και το γεγονός ότι πρόκειται για έναν τομέα σαφώς οριοθετημένο αποτέλεσαν το έναυσμα για την ίδρυση της ΕΚΑΕ και, παράλληλα, για τη σύσταση μιας κοινής αρχής για την πυρηνική ενέργεια.

Β — Διάρθρωση και σκοποί του κεφαλαίου 3 στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΕ

64. Όπως διευκρινίζεται στο προοίμιο της Συνθήκης, η ΕΚΑΕ ιδρύθηκε προκειμένου τα κράτη μέλη της «να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις αναπτύξεως μιας ισχυρής πυρηνικής βιομηχανίας που θα παρέχει εκτεταμένες πηγές ενέργειας, θα εκσυγχρονίζει την τεχνική κα θα συμβάλλει με τις πολλαπλές άλλες εφαρμογές στην ευημερία των λαών τους».

65. Όπως επισημαίνεται στην αποκαλούμενη «έκθεση Sraak», η οποία περιλαμβάνει το βασικό σχέδιο της Συνθήκης³³:

«[Η ατομική ενέργεια] μπορεί, εν τέλει, να αποτελέσει βασική πηγή για την ανάπτυξη και την ανανέωση της παραγωγής και για την πρόοδο της ειρήνης.»

67. Είναι, ωστόσο, σαφές ότι ο επιδιωκόμενος από τη Συνθήκη ΕΚΑΕ σκοπός δεν περιοριζόταν αποκλειστικά στην ανάπτυξη της πυρηνικής βιομηχανίας. Οι συντάκτες της Συνθήκης έκριναν ότι η προστασία της υγείας του πληθυσμού αποτελεί *sine qua non* προϋπόθεση για την ανάπτυξη του τομέα της πυρηνικής ενέργειας³⁴.

68. Προς τούτο, όπως επισημάνθηκε, το κεφάλαιο 3 της Συνθήκης ΕΚΑΕ σκοπούσε στη δημιουργία «συν[θηκών] ασφαλείας που αποκλείουν τους κινδύνους για τη ζωή και την υγεία των λαών» (προοίμιο, τέταρτη αιτιολογική σκέψη). Ο σκοπός αυτός έπρεπε να επιτευχθεί με τη θέσπιση «ομο[όμορφων] κανόν[ων] ασφαλείας για την προστασία της υγείας του πληθυσμού και των εργαζομένων και [τη μέριμνα] για την εφαρμογή τους» (άρθρο 2 ΕΑ).

32 — Βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση 283/81, *CHLIT* (Συλλογή 1982, σ. 3415, σκέψη 20): «[...] κάθε διάταξη κοινοτικού δικαίου πρέπει να ανατοποθετείται στο πλαίσιο της και να ερμηνεύεται υπό το φως του συνόλου των διατάξεων του δικαίου αυτού, των σκοπών του, καθώς και του σταδίου της εξέλιξής του κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο πρέπει να εφαρμοσθεί η οικεία διάταξη».

33 — Έκθεση της Διακυβερνητικής Επιτροπής που συγκροτήθηκε στη Διάσκεψη της Μεσαίνης προς τους Υπουργούς Εξωτερικών, Βρυξέλλες, 21 Απριλίου 1956, σ. 9.

34 — Η έκθεση Sraak (βλ. ανωτέρω, σημείο 65), η οποία δημοσιεύθηκε το 1956, αναφέρεται ρητώς στα γεγονότα που έλαβαν χώρα 10 έτη πριν και αποκαλύπτουν, «υπό τρομακτική μορφή, την ισχύ του στοιχείου του ατόμου» (σ. 99) Με την έκθεση επισημαίνεται ότι «είναι αναγκαία η ασφαλεία έναντι των κινδύνων από την αλόγιστη χρήση [της πυρηνικής ενέργειας]. Η πυρηνική βιομηχανία μπορεί να αναπτυχθεί μόνον εφόσον καθιερωθούν όροι ασφαλείας που θα απομακρύνουν τους κινδύνους για τη ζωή και την υγεία των εργαζομένων και του πληθυσμού (σ. 100)» [ανεπίσημη μετάφραση].

69. Όπως προαναφέρθηκε, τα μέσα για την επίτευξη του σκοπού αυτού ήταν τα ακόλουθα:

- η καθιέρωση βασικών προδιαγραφών ασφαλείας για την προστασία της υγείας έναντι των κινδύνων που προκύπτουν από ιοντίζουσες ακτινοβολίες, προς τις οποίες τα κράτη μέλη οφείλουν να συμμορφώνονται (άρθρα 30 έως 33 ΕΑ).

- η υποχρέωση της Επιτροπής να προβαίνει σε προηγούμενο έλεγχο και έγκριση των σχεδίων των κρατών μελών που αφορούν «ιδιαιτέρως επικινδυνα πειράματα» ή τη διάθεση των ραδιενεργών καταλοίπων (άρθρα 34 έως 37 ΕΑ).

- ο έλεγχος και η κοινοποίηση στην Επιτροπή των επιπέδων ραδιενέργειας και η εξουσία της Επιτροπής να απευθύνει σχετικές συστάσεις στα κράτη μέλη (άρθρα 35, 38 και 39 ΕΑ).

70. Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, από της ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας έχει εκδοθεί ένας σημαντικός αριθμός κανόνων παράγωγου δικαίου για τη δημόσια υγεία και ασφάλεια στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας. Τα νομοθετικά αυτά κείμενα τονίζουν, στο σύνολό τους, τη σημασία του σκοπού προστασίας της υγείας στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας. Παράδειγμα αυτών αποτελεί το

ψήφισμα 92/C 172/02 του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για τα τεχνολογικά προβλήματα πυρηνικής ασφάλειας, με το οποίο το Συμβούλιο υπογραμμίζει «την ιδιαίτερη σημασία που αποδίδει στην πυρηνική ασφάλεια στην Ευρώπη και, υπό το πρίσμα αυτό, ζητεί από τα κράτη μέλη και την Επιτροπή να θέσουν ως θεμελιώδη και πρωταρχικό στόχο της κοινοτικής συνεργασίας στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας [...]»³⁵.

71. Πρόσθετο παράδειγμα αποτελεί η απόφαση 94/179/Ευρατόμ του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 1994, με την οποία το Συμβούλιο επισημαίνει ότι «η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας δημιουργήθηκε από ενδιαφέρον να θεσπιστούν συνθήκες ασφαλείας που αποκλείουν τους κινδύνους για τη ζωή και την υγεία των λαών»³⁶.

35 — ΕΕ 1992, C 172, σ. 2. Το Συμβούλιο επισημαίνει επίσης «την σημασία που αποδίδει, ιδίως όσον αφορά το επίπεδο της υγειονομικής προστασίας του πληθυσμού και των εργαζομένων, καθώς και το επίπεδο της προστασίας του περιβάλλοντος από τους κινδύνους που προέρχονται από τις ιοντίζουσες ακτινοβολίες, στο όλο πλέγμα ζητημάτων πυρηνικής ασφάλειας, ιδίως κατόπιν των εξελίξεων σε όλη την Ευρώπη» και ενθαρρύνει «την Επιτροπή, τις εθνικές αρχές ασφαλείας, τους φορείς που ειδικεύονται στην εκτίμηση της πυρηνικής ασφάλειας, τους φορείς έρευνας και ανάπτυξης, τις εταιρείες που παράγουν ηλεκτρισμό πυρηνικής προέλευσης και τους κατασκευαστές πυρηνικών εγκαταστάσεων στην Κοινότητα να εξακολουθήσουν να συμμετέχουν ενεργώς στη διεξαχόμενη διαδικασία διαβουλεύσεων και συνεργασίας, η οποία θεσπίστηκε [...]».

36 — Απόφαση 94/179/Ευρατόμ της 21ης Μαρτίου 1994, για την τροποποίηση της απόφασης 77/270/Ευρατόμ, περί εξουσιοδότησης της Επιτροπής να συνάπτει δάνεια Ευρατόμ με σκοπό τη συμμετοχή στη χρηματοδότηση της βελτίωσης του βαθμού ασφαλείας και αποτελεσματικότητας των πυρηνικών σταθμών ορισμένων τρίτων χωρών, ΕΕ 1994, L 84, σ. 41. Βλ., επίσης, σύσταση 1999/829/Ευρατόμ της Επιτροπής, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 37 της Συνθήκης Ευρατόμ, ΕΕ 1999, L 324, σ. 23, κατά την οποία σκοπός του άρθρου 37 είναι η πρόληψη «κάθε πιθανής μόλυνσης της επικράτειας ενός άλλου κράτους μέλους», καθώς και τροποποιημένες προτάσεις για οδηγίες (Ευρατόμ) του Συμβουλίου, για τον καθορισμό βασικών υποχρεώσεων και γενικών αρχών σχετικών με την ασφάλεια των πυρηνικών εγκαταστάσεων και σχετικά με την ασφαλή διαχείριση αναλωμένων πυρηνικών καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων, COM(2004) 526 τελικό.

72. Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει τονίσει επανειλημμένως τη σημασία του επιδιωκόμενου από τη Συνθήκη ΕΚΑΕ σκοπού προστασίας της υγείας.

73. Στην υπόθεση Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου³⁷, επί παραδείγματι, το ζήτημα επί του οποίου κλήθηκε να αποφανθεί το Δικαστήριο ήταν αν το άρθρο 31 ΕΑ είχε ορθώς επιλεγεί ως νομική βάση του κανονισμού 3954/87. Το Κοινοβούλιο, προβάλλοντας τον ισχυρισμό ότι η ορθή νομική βάση ήταν στην πραγματικότητα το άρθρο 100 Α της Συνθήκης ΕΚ, υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι τα άρθρα 30 επ. ΕΑ εφαρμόζονται μόνο στις «πρωτογενείς» ακτινοβολίες, ήτοι στις ακτινοβολίες που παράγονται απευθείας σε έναν πυρηνικό σταθμό ή κατά τον χειρισμό πυρηνικών καυσίμων και όχι στις «δευτερογενείς» ακτινοβολίες που βλάπτουν έμμεσα τον πληθυσμό μέσω των μολυσμένων τροφών.

74. Το Δικαστήριο, απορρίπτοντας αυτό το επιχείρημα, προέβη σε ευρεία ερμηνεία του σκοπού του κεφαλαίου 3 της Συνθήκης ΕΚΑΕ. Κατά το Δικαστήριο, σκοπός του κεφαλαίου ήταν η εξασφάλιση «μιας ενιαίας και αποτελεσματικής προστασίας του πληθυσμού από τους κινδύνους που προέρχονται από τις ιοντίζουσες ακτινοβολίες, ανεξαρτήτως της πηγής τους και ασχέτως των κατηγοριών προσώπων που εκτίθενται στις ακτινοβολίες αυτές»³⁸.

75. Ομοίως, με τις προτάσεις που ανέπτυξε στην υπόθεση εκείνη, ο γενικός εισαγγελέας Van Gerven ήταν σαφής ως προς τον αποφασιστικό ρόλο των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚΑΕ στην προστασία της υγείας. Κατά την άποψή του, σκοπός του κεφαλαίου 3 της Συνθήκης ΕΚΑΕ ήταν να εξασφαλισθεί «η συνεπής και αποτελεσματική προστασία της υγείας του πληθυσμού από τους κινδύνους που προκύπτουν από ιοντίζουσες ακτινοβολίες»³⁹. Υπογραμμίζοντας τη σημασία της διασφάλισης της «πρακτικής αποτελεσματικότητας των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚΑΕ», ο γενικός εισαγγελέας επισήμανε τα εξής:

«Όπως έχει καταφανεί εκ των ανωτέρω, τα τρία επιχειρήματα του Κοινοβουλίου στηρίζονται στην ιδέα ότι η Συνθήκη ΕΚΑΕ και, ειδικότερα, η πολιτική προστασία της υγείας που έχει καθιερωθεί με τα άρθρα 30 επ. της Συνθήκης πρέπει να έχει περιορισμένο πεδίο εφαρμογής. Προσωπικά, δεν μπορώ να συμφωνήσω με μια τόσο περιοριστική άποψη. Πράγματι, ενόψει των σοβαρών κινδύνων που οι ιοντίζουσες ακτινοβολίες συνεπάγονται για την υγεία, φρονώ ότι τα άρθρα 30 επ. της Συνθήκης ΕΚΑΕ πρέπει να ερμηνεύονται έτσι ώστε να επιτρέπουν στην Κοινότητα να προστατεύει τη δημόσια υγεία κατά τρόπο συνεπή και αποτελεσματικό»⁴⁰.

Θεωρώ, επομένως, ότι είναι ουσιώδες να αναγνωριστεί στα άρθρα 30 επ. της Συνθήκης ΕΚΑΕ μια απόλυτη πρακτική αποτελεσματικότητα»⁴¹.

37 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 46.

38 — Σκέψη 14.

39 — Σημείο 20.

40 — Σημείο 23.

41 — Σημείο 24.

76. Με την απόφασή του *Ομόσπονδο κράτος του Σάαρ*, το Δικαστήριο επισήμανε ότι το άρθρο 37 πρέπει να ερμηνευθεί «με βάση το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και τον σκοπό τον οποίο υπηρετεί μέσα στην οικονομία της Συνθήκης ΕΚΑΕ»⁴². Το Δικαστήριο έκρινε ότι, για τη διασφάλιση της «πρακτικής αποτελεσματικότητας της εν λόγω διατάξεως»⁴³, το άρθρο 37 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιβάλλει την υποχρέωση παροχής στην Επιτροπή των γενικών δεδομένων που αφορούν σχέδιο απορρίψεως ραδιενεργών καταλοίπων προ της οριστικής εγκρίσεως της εν λόγω απορρίψεως από τις αρμόδιες αρχές του οικείου κράτους μέλους.

Γ — Η θέση του τομέα της άμυνας στη Συνθήκη ΕΚΑΕ

78. Το επόμενο στάδιο κατά την εξέταση του ζητήματος της εφαρμογής ή μη του άρθρου 37 ΕΑ στα ραδιενεργά κατάλοιπα που προέρχονται από στρατιωτικές εγκαταστάσεις είναι η εξέταση της θέσεως που κατέχει ο αμυντικός τομέας στη Συνθήκη ΕΚΑΕ.

77. Εν κατακλείδι, οι σκοποί τους οποίους υπηρετεί το κεφάλαιο 3 της Συνθήκης ΕΚΑΕ —ήτοι η προστασία της δημόσιας υγείας και η προστασία του περιβάλλοντος— θεωρούνται παγίως, από της ενάρξεως ισχύος της Συνθήκης, ως ψίστης σημασίας⁴⁴.

79. Το πρώτο στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι ότι, κατά τον χρόνο υπογραφής της Συνθήκης, κανένα από τα μέλη της δεν ανέπτυξε πυρηνικές στρατιωτικές δραστηριότητες. Συγκεκριμένα, κατά τον χρόνο εκείνο, υφίσταντο μόνο τρεις πυρηνικές δυνάμεις: οι Ηνωμένες Πολιτείες, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Σοβιετική Ένωση. Επομένως, την εποχή εκείνη δεν ήταν απολύτως αναγκαίο να διευκρινιστεί αν η Συνθήκη ΕΚΑΕ θα εφαρμόζεται και στον τομέα της άμυνας με χρήση πυρηνικής ενέργειας.

42 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 51, των προτάσεων και όπ.π., σκέψη 10.

43 — Όπ.π., σκέψη 19.

44 — Πρόσθετη ένδειξη της σημασίας που αποδίδεται στους σκοπούς αυτούς παρέχει η διάρθρωση της Συνθήκης, το άρθρο 87 της οποίας ορίζει ότι «[τ]α κράτη μέλη, τα πρόσωπα ή οι επιχειρήσεις έχουν επί των ειδικών σχασίμων υλικών τα οποία περιέχονται κανονικά στην κατοχή τους το πλέον ευρύ δικαίωμα χρήσεως και καταναλώσεως, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων που προκύπτουν από τις διατάξεις της παρούσας Συνθήκης, κυρίως εις ό,τι αφορά τον έλεγχο ασφαλείας, το δικαίωμα προαίρεσης του οργανισμού και την προστασία της υγείας». Πρέπει να επιστημανθεί (βλ. κατωτέρω) ότι, εν αντιθέσει προς τις διατάξεις περί προστασίας της υγείας, οι περί ελέγχου των διασφαλίσεων διατάξεις της Συνθήκης προβλέπουν ρητή εξαίρεση για τον τομέα της άμυνας. Σε διεθνές επίπεδο, η σημασία της πυρηνικής ασφάλειας έχει τονισθεί με πληθώρα νομοθετικών κειμένων, όπως, επί παραδείγματι, με τη Σύμβαση για την πυρηνική ασφάλεια, η οποία καταρτίστηκε υπό την αιγίδα του Διεθνούς Γραφείου Ατομικής Ενέργειας, ΕΕ 1999, L 318, σ. 21.

80. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι ιδρυτές της Κοινότητας δεν εξέτασαν το ζήτημα κατά τις προπαρασκευαστικές εργασίες της Συνθήκης. Συγκεκριμένα, πρέπει να υπομνησθεί ότι οι σχετικές συζητήσεις διεξήχθησαν στο πλαίσιο των διεθνών διαπραγματεύσεων για τον αφοπλισμό, καθώς και του γενικότερου κλίματος για εικαζόμενη πρόθεση της Γαλλικής Δημοκρατίας να ενταχθεί στις τάξεις

των πυρηνικών στρατιωτικών δυνάμεων⁴⁵. Επομένως, κατά τον χρόνο εκείνο, η δυνητική εφαρμογή της υπό σύνταξη Συνθήκης ΕΚΑΕ στον τομέα της άμυνας με πυρηνικά όπλα ήταν, έως κάποιο βαθμό, ζήτημα ευαίσθητο από πολιτικές απόψεις⁴⁶.

81. Εντούτοις, κατά τις προπαρασκευαστικές εργασίες της Συνθήκης επισημαίνεται ότι,

«κατά τη γενική άποψη των Υπουργών, προείχε η ανεύρεση λύσεως η οποία, αφενός, δεν θα απέκλειε οριστικώς τη χρήση για στρατιωτικούς σκοπούς και, αφετέρου, δεν θα έθετε σε κίνδυνο τις αναγνωρισθείσες ως πρωταρχικής σημασίας διασφαλίσεις»⁴⁷.

82. Ο ισχυρισμός του Ηνωμένου Βασιλείου κατά τον οποίο δεν υπήρχε πρόθεση εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΕ στον αμυντικό τομέα δεν συνάδει, ως εκ τούτου, με τις ενδείξεις για τις προθέσεις των συντακτών

της Συνθήκης κατά τον χρόνο της υπογραφής.

83. Εξάλλου, ορισμένα άλλα άρθρα της Συνθήκης ΕΚΑΕ διέπουν ρητώς τις πυρηνικές στρατιωτικές δραστηριότητες και καταδεικνύουν τη μέριμνα των συντακτών της Συνθήκης για σχετική πρόβλεψη και για σεβασμό της ευαίσθητης φύσεως των πληροφοριών στον τομέα αυτόν.

84. Το πρώτο παράδειγμα εντοπίζεται στα άρθρα 24 έως 28 ΕΑ, τα οποία, όπως προαναφέρθηκε εν συντομία⁴⁸, προβλέπουν ένα ειδικό καθεστώς απορρήτου για τις γνώσεις που αποκτά η Κοινότητα κατά την εφαρμογή του προγράμματος πυρηνικών ερευνών, εφόσον η δημοσιοποίηση των πληροφοριών αυτών δύναται να παραβιάσει τα αμυντικά συμφέροντα ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών. Το καθεστώς που προβλέπουν λεπτομερώς τα άρθρα αυτά καθώς και οι εκδοθέντες προς εκτέλεσή τους κανόνες δευτερογενούς δικαίου έχουν ως σκοπό την εξασφάλιση της υπαγωγής των ευαίσθητων πληροφοριών που αφορούν την άμυνα σε διαβάθμιση ασφαλείας κατά τον βαθμό που κρίνεται απολύτως αναγκαίος για την προστασία των αμυντικών συμφερόντων του συγκεκριμένου κράτους μέλους. Η επιτυχία αυτού του συστήματος εξαρτάται από τη στενή συνεργασία της Επιτροπής και των κρατών μελών.

85. Ένα δεύτερο παράδειγμα της μέριμνας των συντακτών της Συνθήκης για την

45 — Βλ., επί παραδείγματι, το σχόλιο του M. Faure το 1956 εξ ονόματος της Γαλλικής Κυβέρνησεως: «Αν η Γαλλία αποφασίσει να προβεί σε στρατιωτικές εφαρμογές και κατασκευάσει και, εν συνεχεία, σχεδιάσει την έκρηξη βόμβας μετά 4 έτη, δεν προτίθεται να προβεί στις αναγκαίες διαβουλεύσεις με τους εταίρους της ούτε να υποβληθεί σε έλεγχο εκ μέρους της Κοινότητας» (προπαρασκευαστικές εργασίες της Συνθήκης ΕΚΑΕ, σ. 246) [ανεπίσημη μετάφραση].

46 — Πράγματι, οι συντάκτες της εκθέσεως Sraak, ήτοι οι επικεφαλές των αντιπροσωπών των κρατών που επρόκειτο να συμβληθούν στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΕ, έκριναν ότι το ζήτημα αυτό μπορούσε να επιλυθεί μόνο σε υψηλότερο πολιτικό επίπεδο: «το ζήτημα της ενδεχόμενης χρησιμοποίησης, εκ μέρους ορισμένων κρατών μελών, της ατομικής ενέργειας για στρατιωτικούς σκοπούς είναι πολιτικού χαρακτήρα και υπερβαίνει τα όρια της αρμοδιότητας (των συντακτών). (Οι συντάκτες) εκτιμούν ότι δεν είναι αναγκαίο να δοθεί απάντηση στο ζήτημα αυτό με την παρούσα έκθεση» (σ. 122 της προμνησθείσας στο σημείο 65 εκθέσεως Sraak).

47 — Προπαρασκευαστικές εργασίες της Συνθήκης ΕΚΑΕ, σ. XIX [ανεπίσημη μετάφραση].

48 — Βλ. σημεία 22 έως 33.

οργάνωση των πυρηνικών δραστηριοτήτων στον τομέα της άμυνας παρέχει το άρθρο 84 ΕΑ της Συνθήκης⁴⁹, το οποίο, όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, προβλέπει μια εξαίρεση από τον έλεγχο διασφαλίσεων του κεφαλαίου 7 της Συνθήκης ΕΚΑΕ για ορισμένα υλικά προοριζόμενα για την κάλυψη αμυντικών αναγκών. Συναφώς, πρέπει να τονισθεί ότι από τους ελέγχους αυτούς δεν εξαιρούνται όλα τα υλικά που προορίζονται για την κάλυψη αμυντικών αναγκών, αλλά μόνον αυτά που τελούν «σε φάση ειδικής κατεργασίας για τις ανάγκες αυτές ή, μετά την κατεργασία αυτή, τοποθετούνται ή εναποθηκεύονται βάσει επιχειρησιακού σχεδίου σε στρατιωτική εγκατάσταση»⁵⁰. Προκύπτει συνακολούθως ότι οι διασφαλίσεις του κεφαλαίου 7 εφαρμόζονται στα προοριζόμενα για την κάλυψη αμυντικών αναγκών υλικά που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της διατάξεως του άρθρου 84, παράγραφος 3, ΕΑ.

86. Ένα τρίτο παράδειγμα του επιδιωκόμενου από τους συντάκτες της Συνθήκης σκοπού διαφυλάξεως του απορρήτου των ευαίσθητων πληροφοριών αποτελεί το άρθρο 194 ΕΑ⁵¹, το οποίο, μολονότι δεν περιορίζεται ρητώς στον τομέα της άμυνας, επιβάλλει αυστηρή υποχρέωση τήρησης απορρήτου σε κάθε πρόσωπο που αποκτά πρόσβαση σε ευαίσθητες πληροφορίες στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας οι οποίες έχουν υποβληθεί σε καθεστώς απορρήτου στο πλαίσιο του συστήματος ασφαλείας κράτους μέλους ή οργάνου της ΕΚΑΕ.

87. Ομοίως, το άρθρο 13 ΕΑ επιβάλλει στην Επιτροπή, στην περίπτωση κατά την οποία αυτή αποκτά γνώσεις των οποίων η χρήση ή η διάδοση υπόκειται σε περιορισμούς (όπως, επί παραδείγματι, οι γνώσεις που έχουν υποβληθεί σε διαβάθμιση ασφαλείας), την υποχρέωση να εξασφαλίζει την τήρηση των περιορισμών αυτών⁵².

88. Τα ως άνω παραδείγματα καταδεικνύουν την ευαισθησία των συντακτών της Συνθήκης έναντι της αναγκαιότητας διαφυλάξεως απορρήτων σχετιζόμενων με την άμυνα με χρήση πυρηνικής ενέργειας καθώς και με άλλους τομείς. Το σύνολο αυτών των παραδειγμάτων εκφράζει τη λεπτή ισορροπία μεταξύ του πρωταρχικού σκοπού του συγκεκριμένου κεφαλαίου της Συνθήκης (ήτοι, της διαδόσεως των γνώσεων), αφενός, και του δικαιολογημένου συμφέροντος των κρατών μελών να εξασφαλίζουν εμπιστευτικότητα στον τομέα της άμυνας και σε άλλους τομείς.

Δ — Τα επιχειρήματα του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γαλλικής Δημοκρατίας

89. Μολονότι τα επιχειρήματα των διαδίκων εξετάζονται παράλληλα με την ανάπτυξη των προτάσεων, τα ακόλουθα επιχειρήματα χρήζουν, κατά την άποψή μου, ιδιαίτερης προσοχής.

49 — Βλ. ανωτέρω, σημεία 37 και 38.

50 — Άρθρο 84, παράγραφος 3, ΕΑ.

51 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 40.

52 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 36.

90. Όπως επισημάνθηκε, το Ηνωμένο Βασίλειο επιχειρεί να θεμελιώσει τη θέση του στον διαλαμβανόμενο στο άρθρο 1 ορισμό της αποστολής της Κοινότητας, η οποία καλείται «να συμβάλει, δια της δημιουργίας των αναγκαίων προϋποθέσεων, στην ταχεία ίδρυση και ανάπτυξη των πυρηνικών βιομηχανιών, στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου εντός των κρατών μελών και στην ανάπτυξη των συναλλαγών με τις άλλες χώρες»⁵³.

92. Επιπλέον, όπως προαναφέρθηκε, το Συμβούλιο έχει δηλώσει ότι «[...] η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας δημιουργήθηκε από ενδιαφέρον να θεσπιστούν συνθήκες ασφαλείας που αποκλείουν τους κινδύνους για τη ζωή και την υγεία των λαών [...]»⁵⁵.

93. Εν πάση περιπτώσει, όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, ερμηνεία του άρθρου 1 αποκλείουσα πάσα εφαρμογή της Συνθήκης ΕΚΑΕ στον τομέα της άμυνας δεν θα ήταν απλώς αντίθετη προς τη βούληση των συντακτών της Συνθήκης, όπως αυτή αποτυπώνεται στην έκθεση Spaak, αλλά θα σήμαινε επίσης ότι οι διατάξεις της Συνθήκης που προβλέπουν ρητώς την εφαρμογή της στον τομέα της άμυνας είναι περιττές και δεν υπηρετούν κανένα σκοπό.

94. Η Γαλλική Κυβέρνηση προβάλλει, επιπροσθέτως, ένα επιχειρημα αντλούμενο από την απόφαση 1/78 με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι αποκλείονται «από το πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΕ υλικά και εγκαταστάσεις που προορίζονται για στρατιωτικούς σκοπούς»⁵⁶.

95. Κατά την άποψή μου, δεν πρόκειται για ορθή ερμηνεία της αποφάσεως του Δικα-

91. Εκτιμώ ότι το επιχείρημα αυτό δεν πειστικό. Καταρχάς, από τη διατύπωση του άρθρου 1 δεν μπορεί να συναχθεί ότι η χρησιμοποιούμενη για αμυντικούς σκοπούς πυρηνική ενέργεια αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης. Από την απλή ανάγνωση των όρων «δια της δημιουργίας των αναγκαίων προϋποθέσεων, στην ταχεία ίδρυση και ανάπτυξη των πυρηνικών βιομηχανιών» δεν προκύπτει κατ' ανάγκην η μη εφαρμογή της Συνθήκης ΕΚΑΕ στις στρατιωτικές εγκαταστάσεις. Μολονότι, όπως τονίστηκε ανωτέρω, ένας από τους πρωταρχικούς λόγους για τη δημιουργία της Συνθήκης ΕΚΑΕ ήταν πράγματι η προώθηση της αναπτύξεως, εντός των κρατών μελών, της πυρηνικής βιομηχανίας για πολιτικούς και εμπορικούς σκοπούς, ο σκοπός αυτός ήταν άρρηκτα συνδεδεμένος με τη μέριμνα διασφαλίσεως ενός πλαισίου βασικών κανόνων προστασίας της υγείας στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας⁵⁴.

53 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 49.

54 — Ομοίως, μολονότι με το προσήμιο της Συνθήκης τα συμβαλλόμενα μέρη αναγνωρίζουν ότι «η πυρηνική ενέργεια αποτελεί ουσιώδη πηγή βοήθειας για την ανάπτυξη και την ανανέωση της παραγωγής και για την πρόοδο των έργων ειρήνης», γεγονός που εξηγεί και το ουσιώδες ενδιαφέρον τους για τη σύναψη της Συνθήκης, δεν καταδεικνύεται η πρόθεση των συντακτών για μη εφαρμογή της Συνθήκης στις στρατιωτικές δραστηριότητες.

55 — Βλ. απόφαση 94/179, προμνησθείσα στο σημείο 71.

56 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 54.

στηρίου. Στην υπόθεση εκείνη το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί της συμφωνίας με τη Συνθήκη ΕΚΑΕ της Συμβάσεως της Διεθνούς Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας για την προστασία από πυρηνικά υλικά, εγκαταστάσεις και μεταφορές. Η απόφαση του Δικαστηρίου την οποία επικαλείται η Γαλλική Κυβέρνηση ερείδεται ειδικώς, ρητώς και αποκλειστικώς στα άρθρα 84 και 86 ΕΑ, στο πλαίσιο μιας γενικής αντιπαραβολής του πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης και του πεδίου εφαρμογής της Συμβάσεως⁵⁷. Εκτιμώ ότι πρόθεση του Δικαστηρίου δεν ήταν η διατύπωση μιας γενικής αρχής κατά την οποία το πυρηνικό υλικό που χρησιμοποιείται για αμυντικούς σκοπούς δεν εμπίπτει καθ' αυτό στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης.

Ε — Η σημασία της ιστορικής θέσεως της Γαλλίας και των ψηφισμάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

96. Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, με τα υπομνήματά της, η Επιτροπή επικαλείται την κοινοποίηση, στην οποία προέβη το 1960 η Γαλλική Κυβέρνηση σχετικά με σχέδια για την πραγματοποίηση πυρηνικών δοκιμών στη Σαχάρα, καθώς και ορισμένα ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του 1995, με τα οποία το Κοινοβούλιο εξέφρασε την άποψη ότι η Συνθήκη ΕΚΑΕ και, ειδικότερα, τα άρθρα 34 έως 36 εφαρμόζονται καταρχήν, στις στρατιωτικές πυρη-

νικές δοκιμές που πραγματοποιούν τα κράτη μέλη⁵⁸. Προς αντίκρουση των επιχειρημάτων αυτών, η Γαλλική Κυβέρνηση, τόσο με τα υπομνήματα που κατέθεσε ενώπιον του Δικαστηρίου, όσο και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, παραθέτει περιπτώσεις στις οποίες δεν δέχθηκε την εφαρμογή της Συνθήκης ΕΚΑΕ στον στρατιωτικό τομέα.

97. Εκτιμώ ότι κανένα από τα επιχειρήματα αυτά δεν είναι πειστικό.

98. Καταρχάς, η μονομερής θέση ενός κράτους μέλους δεν μπορεί να είναι καθοριστική για την ορθή ερμηνεία της Συνθήκης ΕΚΑΕ. Επιπλέον, η θέση της Γαλλικής Κυβερνήσεως επί του ζητήματος αυτού δεν υπήρξε απολύτως συνεπής από της ενάρξεως των διαπραγματεύσεων και της ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΕ και, συνεπώς, κατά την άποψή μου, δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη κατά την παρούσα εκτίμηση.

99. Δεύτερον, για τους σκοπούς της παρούσας αναλύσεως, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των πράξεων που το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκδίδει ως συννομοθέτης και των αμιγώς πολιτικών κοινοβουλευτικών δηλώσεων. Ενώ οι πρώτες πράξεις μπορούν να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο, οι αμιγώς πολιτικές κοινοβουλευτικές δηλώσεις δεν έχουν, εκ φύσεως, νομικό χαρακτήρα. Τα ψηφίσματα του Κοινοβουλίου τα οποία επικαλείται η Επιτροπή εμπίπτουν σαφώς στη δεύτερη κατηγορία και, συνεπώς, δεν

57 — Όπ.π., σημείο 12.

58 — Βλ. ανωτέρω, σημεία 44 έως 47.

μπορούν να είναι καθοριστικά για την επίλυση του επίμαχου ζητήματος.

επιβολή της υποχρεώσεως παροχής συγκεκριμένης πληροφορίας θα παρέβλαπτε «ουσιώδη συμφέροντα ασφαλείας του».

ΣΤ — *Ανάλογος προς τη Συνθήκη ΕΚ χαρακτήρας*

100. Ένα τελευταίο σημαντικό στοιχείο για την ερμηνεία του άρθρου 37 ΕΑ αποτελεί, κατά την άποψή μου, ο ανάλογος χαρακτήρας του προς το καθεστώς που προβλέπεται για τα αμυντικά συμφέροντα των κρατών μελών στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚ⁵⁹. Σημαντικό είναι, εν προκειμένω, το άρθρο 296, παράγραφος 1, ΕΚ, καθόσον έχει ως σκοπό τη διαφύλαξη των ουσιωδών συμφερόντων ασφαλείας των κρατών μελών σχετικά με την παροχή πληροφοριών που αφορούν την άμυνα, ορίζοντας ότι «κανένα κράτος μέλος δεν υποχρεούται να παρέχει πληροφορίες τη διάδοση των οποίων θεωρεί αντίθετη προς ουσιώδη συμφέροντα ασφαλείας του».

101. Είναι σαφές ότι η διάταξη αυτή δεν συνεπάγεται ότι η Συνθήκη ΕΚ δεν εφαρμόζεται, στο σύνολό της, στον τομέα της άμυνας. Αντιθέτως, το άρθρο αυτό εφαρμόζεται μόνο στις ιδιαίτερες περιπτώσεις κατά τις οποίες ένα κράτος μέλος εκτιμά ότι η

102. Συνεπώς, δεν μπορεί, επί παραδείγματι, να υποστηριχθεί ότι ο τίτλος XIX της Συνθήκης ΕΚ, ο οποίος αφορά το περιβάλλον, δεν εφαρμόζεται, καταρχήν, στα περιβαλλοντικά ζητήματα που ανακύπτουν στον τομέα της άμυνας. Αντιθέτως, στο πλαίσιο της προαγωγής του σκοπού του άρθρου 2 ΕΚ περί «υψηλ[ού] επ[ιπέδου] προστασίας του περιβάλλοντος», τεκμαίρεται ότι τα μέτρα που λαμβάνονται για την επίτευξη του σκοπού προστασίας του περιβάλλοντος εφαρμόζονται ομοίως στον στρατιωτικό τομέα, εκτός αν η εφαρμογή αυτή είναι αντίθετη προς ουσιώδη συμφέροντα ασφαλείας —όπως ορίζει το άρθρο 296 ΕΚ—, οπότε η οικεία νομοθεσία πρέπει να προβλέπει ρητώς εξαίρεση για τον τομέα της άμυνας⁶⁰. Τούτο ισχύει και στην περίπτωση

59 — Για πρόσθετο παράδειγμα ερμηνείας της Συνθήκης ΕΚΑΕ βάσει τους ανάλογους προς της Συνθήκη ΕΚ χαρακτήρα των διατάξεών της, βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Van Gerven στην προμνησθείσα στην υποσημείωση 20 υπόθεση Κοινοβούλιο κατά Επιτροπής, σημείο 23: «[...] δεν βλέπω ποιος σοβαρός λόγος επιβάλλει το περιεχόμενο μιας πολιτικής που έχει καθιερωθεί από τη Συνθήκη ΕΚΑΕ να ερμηνεύεται βάσει κανόνων διαφορετικών από αυτούς που διέπουν το περιεχόμενο μιας πολιτικής που έχει επιβληθεί από τη Συνθήκη ΕΟΚ». Η συλλογιστική περί ανάλογου προς τη Συνθήκη ΕΚ χαρακτήρα των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚΑΕ είναι, κατά την άποψή μου, χρήσιμη στην υπό κρίση υπόθεση, παρά την αρχή της αυτοτέλει της Συνθήκης ΕΚΑΕ (βλ. άρθρο 305 ΕΚ).

60 — Επί παραδείγματι, τα στερεά απόβλητα στρατιωτικών εγκαταστάσεων δεν αποκλείονται, κατ' αρχήν, από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1975, περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 86), ενώ, ομοίως, οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις μπορούν να χαρακτηριστούν «ειδικές ζώνες διατήρησης» στο πλαίσιο της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ 1992, L 206, σ. 7). Αντιθέτως, το άρθρο 1, παράγραφος 4, της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, ΕΕ 1985, L 175, σ. 40 (όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2003/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Μαΐου 2003, ΕΕ 2003, L 156, σ. 17), ορίζει ότι «[τ]α κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν, κατά περίπτωση, εάν αυτό προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο, να μην εφαρμόζουν την παρούσα οδηγία για σχέδια που εξυπηρετούν σκοπούς εθνικής άμυνας, εφόσον κρίνουν ότι η εφαρμογή αυτή θα έχει αρνητικές επιπτώσεις για τους σκοπούς αυτούς».

νομοθεσίας που θεσπίζεται στο πλαίσιο του τίτλου XI (κοινωνικές διατάξεις) ή του τίτλου XIII (δημόσια υγεία) της Συνθήκης ΕΚ⁶¹.

Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας.»

103. Συναφώς, κρίνεται σκόπιμη η εξέταση του επιχειρήματος του Ηνωμένου Βασιλείου κατά το οποίο η απουσία από τη Συνθήκη ΕΚΑΕ διατάξεως ανάλογης προς αυτήν του άρθρου 296 ΕΚ αποτελεί «κενό» της Συνθήκης ΕΚΑΕ και πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν υπήρχε ποτέ πρόθεση εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΕ στις χρήσεις της πυρηνικής ενέργειας για αμυντικούς σκοπούς⁶².

104. Εκτιμώ ότι το επιχείρημα αυτό δεν είναι πειστικό. Κατά την άποψή μου, το εν λόγω επιχείρημα ερείδεται σε εσφαλμένη εκτίμηση της σχέσεως μεταξύ της Συνθήκης ΕΚΑΕ και της Συνθήκης ΕΚ. Στο πλαίσιο της σχέσεως αυτής, η Συνθήκη ΕΚ δεν εφαρμόζεται επί των ζητημάτων που διέπονται από τις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚΑΕ ή της νομοθεσίας που θεσπίζεται βάσει αυτής της Συνθήκης. Το άρθρο 305, παράγραφος 2, ΕΚ ορίζει: «Η παρούσα συνθήκη δεν θίγει τις διατάξεις της Συνθήκης για την ίδρυση της

105. Εντούτοις, η Συνθήκη ΕΚ μπορεί να εφαρμόζεται επί των ζητημάτων τα οποία δεν ρυθμίζονται από τη Συνθήκη ΕΚΑΕ ή την εκτελεστική της νομοθεσία. Επί παραδείγματι, με τη γνωμοδότηση 1/94, το Δικαστήριο εξέτασε το ζήτημα αν η Ευρωπαϊκή Κοινότητα είχε αποκλειστική αρμοδιότητα να συνάψει τις πολυμερείς συμφωνίες για το εμπόριο προϊόντων καθόσον οι συμφωνίες αυτές εφαρμόζονται επί των προϊόντων ΕΚΑΕ. Το Δικαστήριο, παραθέτοντας την νυν διάταξη του άρθρου 305, παράγραφος 2, ΕΚ, έκρινε ότι συντρέχει πράγματι τέτοια περίπτωση: «[δ]εδομένου ότι η Συνθήκη Ευρατόμ δεν περιέχει καμία διάταξη σχετικά με το εξωτερικό εμπόριο, τίποτε δεν εμποδίζει οι συμφωνίες που συνάπτονται δυνάμει του άρθρου [133] της Συνθήκης ΕΚ να καλύπτουν και τις διεθνείς συναλλαγές επί προϊόντων Ευρατόμ»⁶³.

106. Η θέση αυτή συνάδει με τη νομολογία του Δικαστηρίου περί της σχέσεως μεταξύ της Συνθήκης ΕΚ και της Συνθήκης ΕΚΑΧ, την οποία το άρθρο 305, παράγραφος 1, ΕΚ καθορίζει χρησιμοποιώντας διατύπωση

61 — Επί παραδείγματι, η οδηγία 89/654/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 1989, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας στους χώρους εργασίας (ΕΕ 1989, L 393, σ. 1), εφαρμόζεται ομοίως στους στρατιωτικούς χώρους εργασίας.

62 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 51.

63 — Συλλογή 1994, σ. I-5267, σκέψη 24.

παρεμφερή με αυτήν του άρθρου 305, παράγραφος 2, ΕΚ⁶⁴.

μελών, οι ασφαλιστικές δικλείδες του άρθρου 296 ΕΚ εφαρμόζονται ομοίως στα προϊόντα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΕ. Συνεπώς, το επιχείρημα του Ηνωμένου Βασιλείου επί του ζητήματος αυτού πρέπει, κατά την άποψή μου, να απορριφθεί.

107. Επομένως, εκτιμώ ότι η σχέση των Συνθηκών ΕΚΑΕ και ΕΚ αναιρεί την άποψη περί υπάρξεως «κενού» προκύπτοντος από την απουσία από τη Συνθήκη ΕΚΑΕ διατάξεως ανάλογης προς αυτήν του άρθρου 296 ΕΚ. Αντιθέτως, καθόσον η Συνθήκη ΕΚΑΕ και οι εκτελεστικές της διατάξεις δεν προβλέπουν ρητώς ισοδύναμες εγγυήσεις για τα ουσιώδη συμφέροντα ασφαλείας των κρατών

VI — Προτεινόμενη ερμηνεία του άρθρου 37

64 — Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση 328/85, Deutsche Babcock Handel κατά Hauptzollamt Lübeck-Ost, Συλλογή 1987, σ. 5119, με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι «[τ]ο γράμμα και μόνο [του άρθρου 305, παράγραφος 1, ΕΚ] επιβάλλει την ερμηνεία της διατάξεως υπό την έννοια ότι, εφόσον ορισμένα ζητήματα δεν αποτελούν αντικείμενο διατάξεων της Συνθήκης ΕΚΑΧ ή ρυθμίσεων που έχουν εκδοθεί βάσει της τελευταίας αυτής, η Συνθήκη ΕΟΚ και οι διατάξεις που έχουν εκδοθεί προς εκτέλεσή της μπορούν να εφαρμόζονται σε προϊόντα που εμπίπτουν στη Συνθήκη ΕΚΑΧ» (σκέψη 10). Με τις προτάσεις του επί της υποθέσεως εκείνης, ο γενικός εισαγγελέας Sir Gordon Slynn επισήμανε ότι «[ο]ι διατάξεις [...] της Συνθήκης ΕΟΚ, πολύ περισσότερο δε το παράγωγο δίκαιο που έχει θεσπιστεί κατ' εφαρμογήν της, δεν μπορούν να "τροποποιήσουν" τις διατάξεις» της Συνθήκης ΕΚΑΧ ή να "θίξουν τις διατάξεις" της Συνθήκης ΕΚΑΕ. Αυτό σημαίνει άραγε ότι η Συνθήκη ΕΟΚ δεν αφορά τον άνθρακα και τον χάλυβα και ότι η νομοθεσία που έχει εκδοθεί βάσει της Συνθήκης αυτής δεν μπορεί να θεσπίζει κανόνες σχετικά με τον άνθρακα και τον χάλυβα ή μήπως έχει στενότερη έννοια; Κατά την άποψή μου, η διάταξη έχει στενότερη έννοια. Θα ήταν πολύ εύκολο να προβλεφθεί ότι καμιά διάταξη της Συνθήκης ΕΟΚ δεν αφορά τα προϊόντα άνθρακα και χάλυβα ή τη βιομηχανία άνθρακα και χάλυβα, αν υπήρχε τέτοια πρόθεση. Δεν συνέβη όμως κάτι τέτοιο. Αντίθετα, ο επιβαλλόμενος περιορισμός συνίσταται στο ότι οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΟΚ "δεν τροποποιούν τις διατάξεις" της προηγούμενης Συνθήκης, ιδίως όσον αφορά τα απαριθμούμενα θέματα. Η δική μου ερμηνεία είναι ότι η Συνθήκη ΕΟΚ εφαρμόζεται στον άνθρακα και τον χάλυβα, εκτός αν πρόκειται για θέματα που ρυθμίζονται από τη Συνθήκη ΕΚΑΧ ή από διατάξεις που έχουν εκδοθεί κατ' εφαρμογήν της. Εφόσον ο χώρος έχει καταληφθεί από τέτοιες διατάξεις, δεν παράγουν αποτελέσματα οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΟΚ». Βλ., επίσης, απόφαση του Πρωτοδικείου της 1ης Ιουλίου 2004, T-308/00, Salzgitler AG κατά Επιτροπής, (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 62), και απόφαση του Δικαστηρίου στις συνεδικασθείσες αποφάσεις C-74/00 P και C-75/00 P, Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-7869, σκέψη 100. Τα μέτρα που εκδόθηκαν βάσει της Συνθήκης ΕΚ μετά την καταστροφή του Τσερνόμπιλ καταδεικνύουν, ομοίως, ότι, ελλείψει ειδικής διατάξεως της Συνθήκης ΕΚΑΕ, εφαρμόζεται η Συνθήκη ΕΚ βλ. απόφαση C-62/88, Ελλάδα κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1990, σ. I-1537, σκέψη 17, και προηγουμένη στο σημείο 46 απόφαση Κοινοβούλου κατά Επιτροπής.

108. Από την ως άνω εξέταση της διαρθρώσεως και των σκοπών του κεφαλαίου 3 της Συνθήκης ΕΚΑΕ, καθώς και από τη θέση που κατέχει ο αμυντικός τομέας στη Συνθήκη ΕΚΑΕ ως σύνολο μπορεί να συναχθεί το ακόλουθο συμπέρασμα.

109. Όπως επισημάνθηκε, κατά τη διαπραγμάτευση της Συνθήκης ΕΚΑΕ, οι συντάκτες της μελέτησαν το ζήτημα της ενδεχόμενης εφαρμογής της Συνθήκης στις αμυντικές δραστηριότητες. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι συντάκτες της εκθέσεως Sraak αναγνώρισαν ότι η επίλυση αυτού του ζητήματος απαιτούσε προσεκτική στάθμιση των συμφερόντων: «Κατά τη γενική άποψη των Υπουργών, προείχε η ανεύρεση λύσεως η οποία, αφενός, δεν θα απέκλειε οριστικούς τη χρήση για στρατιωτικούς σκοπούς και, αφετέρου,

δεν θα έθετε σε κίνδυνο τις αναγνωρισθείσες ως πρωταρχικής σημασίας διασφαλίσεις»⁶⁵.

να παρέχουν στην Επιτροπή τα γενικά δεδομένα παντός σχεδίου απορρίψεως ραδιενεργών καταλοίπων θα πρέπει, καταρχήν, να ισχύει και για τον τομέα της άμυνας. Συνεπώς, ένα κράτος μέλος δεν δύναται να αρνηθεί την παροχή στοιχείων σχετικών με σχέδιο απορρίψεως ραδιενεργών καταλοίπων για τον λόγο και μόνον ότι τα κατάλοιπα αυτά προέρχονται από αμυντικές δραστηριότητες.

110. Με μια τέτοια λύση αποφεύγονται οι επιπτώσεις μιας απόλυτης προσεγγίσεως, κατά την οποία το ένα από τα αντικρουόμενα συμφέροντα —δημόσια υγεία ή εθνική άμυνα— κατισχύει του άλλου σε όλες τις περιπτώσεις. Με ποιον τρόπο μπορεί, επομένως, να επιτευχθεί στην πράξη αυτή η στάθμιση συμφερόντων;

111. Καταρχάς, από την ως άνω ανάλυση προκύπτει με σαφήνεια ότι οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΚΑΕ περί προστασίας της υγείας είναι ζωτικής σημασίας και πρέπει να ερμηνευθούν κατά τρόπο ο οποίος να εξασφαλίζει την πραγματική προστασία της δημόσιας υγείας⁶⁶. Επιπλέον, όπως επισημάνθηκε, η άποψη ότι ο πυρηνικός τομέας δεν εμπίπτει αυτός καθ' εαυτόν στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΕ δεν είναι, στο πλαίσιο μιας συστηματικής ερμηνείας της Συνθήκης, βάσιμη⁶⁷.

113. Δεύτερον, είναι, ομοίως, σαφές ότι κατά την εφαρμογή της Συνθήκης ΕΚΑΕ πρέπει να προστατεύονται τα ουσιώδη συμφέροντα ασφάλειας των κρατών μελών. Η υποχρέωση του άρθρου 37 ΕΑ δεν πρέπει, επομένως, να επιβάλλεται όταν, σε ειδικές περιπτώσεις, ένα κράτος μέλος εκτιμά ότι η ζητηθείσα δύναμη του άρθρου αυτού παροχή ορισμένων στοιχείων ενδέχεται να παραβιάσει τα ουσιώδη συμφέροντα ασφαλείας του.

114. Συγκεκριμένα, για κάθε σχέδιο απορρίψεως ραδιενεργών καταλοίπων συνδεόμενων με αμυντικές δραστηριότητες, τα κράτη μέλη θα πρέπει να έχουν την ευχέρεια μη κοινοποιήσεως ορισμένων στοιχείων στην Επιτροπή μόνον εφόσον εκτιμούν ότι αυτό είναι απολύτως αναγκαίο για τη διαφύλαξη των ουσιωδών συμφερόντων τους άμυνας.

112. Επομένως, η επιβαλλόμενη από το άρθρο 37 ΕΑ υποχρέωση των κρατών μελών

115. Κατά την εκτίμηση αυτή, τα κράτη μέλη οφείλουν να μην αμελούν το επιβαλ-

65 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 81.

66 — Βλ. ανωτέρω, σημεία 64 έως 77.

67 — Βλ. ανωτέρω, σημεία 78 έως 88.

λόμενο από το άρθρο 192 ΕΑ καθήκον αгаστικής συνεργασίας, το οποίο «εξασφαλίζει [την] εκπλήρωση» των απορρευουσών από τη Συνθήκη ΕΚΑΕ υποχρεώσεων τους⁶⁸. Κατά την άποψή μου, το καθήκον αυτό επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να διεξάγουν, στο στάδιο της εκτιμήσεως αυτής, ανοιχτό και εποικοδομητικό διάλογο με την Επιτροπή σε περιπτώσεις κατά τις οποίες μελετούν το ενδεχόμενο μη κοινοποιήσεως συγκεκριμένων στοιχείων για λόγους σχετικούς με την άμυνα. Στην περίπτωση αυτή, το οικείο κράτος μέλος οφείλει να εξετάζει από κοινού με την Επιτροπή αν η διαφύλαξη των ουσιωδών συμφερόντων άμυνάς του μπορεί να επιτευχθεί με μέσα λιγότερο απόλυτα από τη μη κοινοποίηση των επίμαχων στοιχείων.

117. Μια τέτοια προσέγγιση η οποία βασίζεται στον διάλογο και εξετάζει ειδικώς την κάθε περίπτωση αποσοβεί τον κίνδυνο που θα μπορούσε να συνεπάγεται μια άνευ όρων εφαρμογή του άρθρου 37 ΕΑ στον τομέα της άμυνας, όπως υποστηρίζει με τα υπομνήματά του το Ηνωμένο Βασίλειο⁷¹. Επί παραδείγματι, ο κίνδυνος αναπαραγωγής σημαντικών δεδομένων που άπτονται του τομέα της άμυνας βάσει στοιχείων για τη σύνθεση των ραδιενεργών καταλοίπων θα μπορούσε να εξαλειφθεί εάν, κατόπιν διαβουλεύσεων μεταξύ του οικείου κράτους μέλους και της Επιτροπής, τα δεδομένα αυτά υπάγονταν σε αρκούντως υψηλή διαβάθμιση ασφαλείας και η μη κοινοποίησή τους ήταν δυνατή μόνον εφόσον ήταν απολύτως αναγκαία για την προστασία απορρήτων που αφορούν την άμυνα.

116. Τα μέσα αυτά μπορούν, επί παραδείγματι, να περιλαμβάνουν ασφαλιστικές δικλίδες ανάλογες προς αυτές που προβλέπει η εκτελεστική του άρθρου 24 ΕΑ νομοθεσία, όπως η υπαγωγή των στοιχείων σε «διαβάθμιση» ασφαλείας⁶⁹. Το κράτος μέλος και η Επιτροπή μπορούν, εξάλλου, να συμφωνήσουν ότι η παροχή στοιχείων λιγότερο λεπτομερών από όσο προβλέπει η σύσταση 1999/829 της Επιτροπής⁷⁰ αρκεί προκειμένου να είναι η Επιτροπή σε θέση να καθορίσει αν η εφαρμογή του σχεδίου διαθέσεως ραδιενεργών καταλοίπων «[δύναται] να προκαλέσει ραδιενεργό μόλυνση των υδάτων, του εδάφους ή του εναερίου χώρου άλλου κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 37 ΕΑ.

118. Πρέπει να προστεθεί ότι η στάθμιση αυτή είναι ανάλογη προς αυτήν που υιοθετεί η Συνθήκη ΕΚ, της οποίας η εφαρμογή στον τομέα της άμυνας καθ' εαυτόν δεν αποκλείεται, χωρίς, ωστόσο, τα κράτη μέλη να υποχρεούνται να παράσχουν πληροφορίες εάν η κοινοποίηση αυτή ενδέχεται να παραβιάσει ουσιώδη συμφέροντα της εθνικής τους ασφαλείας⁷².

119. Τέλος, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως της ως άνω προτάσεως ως «μέσης οδού» μεταξύ των αντίστοιχων θέσεων της Επιτροπής και του Ηνωμένου Βασιλείου, εκτιμώ ότι πρέπει κάθε διάδικος να φέρει τα δικαστικά έξοδά του.

68 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 39.

69 — Βλ. ανωτέρω, σημεία 22 έως 33.

70 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 18.

71 — Βλ. ανωτέρω, σημείο 52.

72 — Βλ. ανωτέρω, σημεία 100 έως 102.

VII — Πρόταση

120. Συνεπώς, λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω παρατηρήσεων, φρονώ ότι το Δικαστήριο πρέπει:

- να αναγνωρίσει ότι το Ηνωμένο Βασίλειο, παραλείποντας να παράσχει στην Επιτροπή, κατά το σύμφωνο με τα ουσιώδη συμφέροντα της εθνικής του ασφάλειας μέτρο, τα γενικά δεδομένα σχεδίου διαθέσεως ραδιενεργών καταλοίπων προερχόμενων από την αχρήστευση του αντιδραστήρα Jason και παραλείποντας να διαβουλευθεί με την Επιτροπή επί του ζητήματος αν η διαφύλαξη των ουσιωδών συμφερόντων άμυνάς του μπορούσε να επιτευχθεί με μέσα λιγότερο απόλυτα από τη μη κοινοποίηση των επίμαχων στοιχείων στην Επιτροπή, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 37 ΕΑ·
- να καταδικάσει έκαστο των διαδίκων καθώς και την παρεμβαίνουσα στα δικαστικά έξοδά τους.